

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa sekä laeiksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n ja velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa. Lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Laki korvaisi riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain.

Uusi laki sisältäisi riita-asioiden sovittelua yleisissä tuomioistuimissa koskevien säännösten lisäksi säännökset tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi. Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin vain sellaisiin riita-asioihin, joissa sovinto on sallittu.

Laissa ei säädettäisi tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa noudatettavasta menettelystä. Tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu voidaan näin ollen jatkossakin toteuttaa täysin vapaamuotoisesti osapuolten toimusten mukaisesti. Jotta tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehty sovinto olisi vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi yleisessä tuomioistuimessa, sovittelumenettelyn olisi kuitenkin täytettävä tietyt laissa säädetyt kriteerit. Kriteerit olisivat direktiivin säännösten mukaiset.

Direktiivin täytäntöönpano edellyttää eräitä muutoksia oikeudenkäymiskaaren todista-

miskieltoa koskeviin säännöksiin. Esityksen mukaan oikeudenkäymiskaareen lisättäisiin säännös, jonka mukaan sovittelija tai hänen avustajansa ei saisi riita-asian oikeudenkäynnissä todistaa siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovittelavasta asiasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt vaadi, että häntä siitä kuulustellaan. Sovittelun osapuolet voisivat niin halutessaan kuitenkin sallia, että sovittelijaa kuullaan todistajana sovittelua seuranneessa oikeudenkäynnissä. Säännöstä sovellettaisiin sekä tuomioistuinsovittelussa että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa sovittelijana toimineeseen henkilöön edellyttäen, että viimeksi mainitussa sovittelussa aikaan saatu sopimus olisi vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi.

Lisäksi velan vanhentumista koskevaa lakia esitetään muutettavaksi siten, että velan vanhentuminen keskeytyisi, jos saatava käsitellään sellaisessa sovittelumenettelyssä, jossa tehty sovinto voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi. Vanhentuminen keskeytyisi, kun tehdään päätös tai sopimus saatavaa koskevan sovittelun aloittamisesta. Vanhentuminen katsottaisiin katkenneeksi sinä päivänä, jona asian käsittely sovittelussa on päättynyt.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 21 päivänä toukokuuta 2011.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 DIREKTIIVI TIETYISTÄ SOVITTELUN NÄKÖKOHDISTA SIVILI- JA KAUPPAOIKEUDEN ALALLA.....	4
1.1 Yleistä.....	4
1.2 Direktiivin sisältö.....	4
2 NYKYTILA.....	8
2.1 Lailla säännelty sovittelu.....	8
Sovinnon edistäminen oikeudenkäynnissä.....	8
Tuomioistuinsovittelu.....	8
Perheasioiden sovittelu.....	9
Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelu.....	10
2.2 Muita sovittelumenettelyjä.....	11
2.3 Sovitteludirektiiviin liittyvä lainsäädäntö.....	11
Todistelukiellosta oikeudenkäynnissä.....	11
Vanhentumiseen liittyvä lainsäädäntö.....	12
Tuomioistuimessa tehdyn sovinnon vahvistaminen.....	12
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	13
3.1 Yleistä.....	13
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	14
Lain soveltamisala.....	14
Tuomioistuinsovittelu.....	14
Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen.....	16
Todistamiskielto.....	18
Vanhentumisen katkaiseminen.....	18
3.3 Direktiivin säännökset, jotka eivät edellytä muutoksia lainsäädäntöön.....	19
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	19
Tuomioistuinsovittelu.....	19
Sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi.....	20
Muut muutosehdotukset.....	20
5 ASIAN VALMISTELU.....	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	23
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
1.1 Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa.....	23
1 luku Yleiset säännökset.....	23
2 luku Tuomioistuinsovittelu.....	23
3 luku Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi.....	25
4 luku Yhteiset säännökset.....	30
1.2 Oikeudenkäymiskaari.....	30
17 luku Todistelusta.....	30
1.3 Laki velan vanhentumisesta.....	31
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET.....	31
3 VOIMAANTULO.....	32
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	32

LAKIEHDOTUKSET	33
Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa.....	33
Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n muuttamisesta.....	39
Laki velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	40
LIITE	41
RINNAKKAISTEKSTIT	41
Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n muuttamisesta.....	41
Laki velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	42
LIITE	44
ASETUSLUONNOS	44
Valtioneuvoston asetus tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen muuttamisesta.....	44

YLEISPERUSTELUT

1 Direktiivi tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla

1.1 Yleistä

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/52/EY tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla (jäljempänä *sovitteludirektiivi* tai *direktiivi*) annettiin 21 päivänä toukokuuta 2008. Direktiivi on kokonaisuudessaan pantava Euroopan unionin jäsenvaltioissa täytäntöön viimeistään 21 päivänä toukokuuta 2011.

Sovitteludirektiivin tarkoituksena on parantaa riidanratkaisumenettelyjen saatavuutta rajat ylittävässä tilanteissa edistämällä sovittelun käyttöä jäsenvaltioissa. Tarkoituksena on varmistaa toimiva suhde sovittelun ja tavanomaisen riita-asian oikeudenkäynnin välillä. Direktiivissä vahvistetaan kaikissa jäsenvaltioissa yhteiset vähimmäisvaatimukset tiettyjen sovitteluun liittyvien kysymysten osalta.

Direktiivi ei sisällä itse sovittelumenettelyä tai sovittelijoiden nimittämistä tai valtuuttamista koskevia säännöksiä. Direktiivissä pyritään tältä osin edistämään alan itsesääntelytoimenpiteitä.

1.2 Direktiivin sisältö

Direktiivin 1 artiklassa määritellään direktiivin tavoite ja soveltamisala. Direktiivin tavoitteena on artiklan 1 kohdan mukaan parantaa vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen saatavuutta ja edesauttaa riitojen sovinnollista ratkaisua edistämällä sovittelun käyttöä ja varmistaa, että sovittelu ja tuomioistuinkäsittely ovat tasapainoisessa suhteessa toisiinsa.

Artiklan 2 kohdassa määritetään direktiivin asiallinen soveltamisala. Säännöksen mukaan direktiiviä sovelletaan rajat ylittäviin riitoihin, jotka koskevat siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita. Direktiiviä ei sovelleta rikosasioiden sovitteluun. Direktiiviä ei myöskään sovelleta sellaisiin siviili- ja kauppaoikeudellisiin asioihin, joista riidan osapuolet eivät asianomaisen sovellettavan lain mukaan saa

sopia ilman viranomaisen myötävaikutusta. Direktiiviä ei näin ollen sovelleta indispositiivisiin riita-asioihin. Suomessa sitä ei sovellettaisi esimerkiksi isyyden vahvistamista ja kumoamista koskeviin asioihin, eikä eräiltä osin myöskään lapsen huoltoa ja tapaamisoi-keutta koskeviin asioihin tai eräisiin hol- housasioihin.

Artiklan 2 kohdassa luetellaan myös poik- keukset direktiivin yleiseen soveltamisalaan. Direktiiviä ei esimerkiksi sovelleta vero-, tul- li- tai hallinto-oikeudellisiin asioihin.

Direktiiviä ei sovelleta suhteessa Tanskaan.

Direktiivin 2—3 artikloissa määritellään direktiivin soveltamisala ja direktiivissä käy- tettyjä käsitteitä. Direktiivin 2 artiklassa mää- ritellään rajat ylittävä riita. Kuten esimerkiksi eurooppalaisesta maksamismääräyksestä an- nettua asetusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1896/2006 eu- rooppalaisen maksamismääräysmenettelyn käyttöönnotosta) ja vähäisistä vaatimuksista annettua asetusta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 861/2007 eu- rooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovel- lettavasta menettelystä) sovelletaan sovitte- ludirektiiviä vain rajat ylittäviin asioihin. Ra- jaus perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen, joka mahdollistaa oi- keudellisen yhteistyön yksityisoikeudellisissa asioissa vain siltä osin kuin kyse on asioista, joiden vaikutukset ulottuvat rajojen yli.

Direktiivissä rajat ylittävällä riidalla tarkoi- tetaan riitaa, jossa vähintään kahden osapuolen kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka si- jaitsee eri jäsenvaltioissa. Kotipaikka määri- tellään Bryssel I asetuksen (Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimival- lasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täy- täntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla) 59 ja 60 artiklan mukaisesti.

Se, onko kyseessä rajat ylittävä riita, mää- räytyy sen ajankohdan mukaisesti

—jona osapuolet sopivat sovittelusta riidan syntymisen jälkeen,

—tuomioistuin tekee päätöksen sovittelun aloittamisesta,

—kansallisen lainsäädännön mukaan on aloitettava sovittelu, tai

—tuomioistuin on kehottanut osapuolia käyttämään sovittelua taikka osallistumaan sovittelun käyttöä koskevaan tiedotustilaisuuteen.

Direktiivin 5 artiklassa todetaan, että tuomioistuin, jossa asia on tullut vireille, voi kehottaa asianosaisia käyttämään sovittelua riidan ratkaisemiseksi tai osallistua sovitteluun koskevaan tiedotustilaisuuteen edellyttäen kuitenkin, että sellaisia tilaisuuksia järjestetään ja että niihin osallistuminen on vaivatonta. Tuomioistuimen näin tehdessä kysymys siitä, onko riita direktiivissä tarkoitettulla tavalla rajat ylittävä, voidaan arvioida myös sen ajankohdan mukaan, jolloin tuomioistuin on esittänyt asianosaisille edellä sanotun kehotuksen.

Suomen laissa ei ole sellaista menettelyä, jonka mukaan tuomioistuin voisi velvoittaa asianosaisia kääntymään vireillä olevassa asiassa ulkopuolisen sovittelijan puoleen.

Direktiivin 3 artiklassa määritellään mitä direktiivissä tarkoitetaan käsitteillä ”sovittelu” ja ”sovittelija”.

Direktiivin sovittelulle antama määritelmä on varsin avoin. Sovittelulla tarkoitetaan jäsenneulyä menettelyä, jossa riidan molemmat tai useammat osapuolet pyrkivät itse vapaaehtoisesti ratkaisemaan riitansa sovinnollisesti sovittelijan avustuksella. Osapuolten tulee itse olla vastuussa menettelystä ja heidän tulisi voida järjestää sen haluamallaan tavalla sekä päättää sen milloin tahansa (ks. 13 perustelukappale). Sovittelu voi alkaa osapuolten aloitteesta, tuomioistuin voi suositella sovittelua tai päättää sovittelun aloittamisesta, taikka sovitteluelvoitteesta voidaan säätää jäsenvaltion lainsäädännössä.

Sovittelukäsite kattaa myös sovittelun, jonka suorittaa tuomari, joka ei osallistu kyseiseen riita-asiaan mahdollisesti liittyvään oikeudenkäyntiin. Suomessa riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa annettussa laissa (663/2005) tarkoitettu sovittelu kuuluu näin ollen direktiivin soveltamisalaan.

Sovitteludirektiiviä ei sovelleta tuomarin yrityksiin sovittella riitaa sitä koskevan oikeudenkäynnin puitteissa. Suomessa direktiivin säännöksiä ei sovellettaisi oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 26 §:n mukaisessa menettelyssä aikaansaatuun sovinnolliseen ratkaisuun. Direktiivin johdanto-osan 11 peruste-

lukappaleen mukaan direktiiviä ei myöskään sovellettaisi kuluttajavalitusmenettelyihin, välimiesmenettelyyn, asiantuntijapäätöksiin tai menettelyihin, joissa jokin henkilö tai taho antaa virallisen suosituksen kiistan ratkaisuksi riippumatta siitä, onko suositus oikeudellisesti sitova. Suomessa esimerkiksi menettely kuluttajariitalautakunnassa ei kuulu direktiivin soveltamisalaan.

Sovittelijalla tarkoitetaan direktiivissä kolmatta henkilöä, jota pyydetään hoitamaan sovittelua tehokkaasti, puolueettomasti ja asiantuntevasti riippumatta hänen ammattitai virkanimikkeestään kyseisessä jäsenvaltiossa tai siitä, miten hänet on tehtävään nimetty tai määrätty.

Kuten edellä todetaan, sovittelumenettelyn tulee olla jäsenneuly. Muilta osin itse sovittelu ei ole direktiivissä säännelty. Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi kuitenkin sovittelun laadun varmistamiseksi rohkaistava sovittelijoita ja sovittelupalveluita tarjoavia organisaatioita itsesääntelytoimenpiteisiin sekä edistettävä sovittelijoiden perus- ja jatkokoulutusta.

Direktiivin 5 artiklan mukaan tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille, voisi tarvittaessa kehottaa asianosaisia käyttämään sovittelua riidan ratkaisemiseksi sekä osallistumaan sovittelun käyttöä koskevaan tiedotustilaisuuteen, jos tällaisia tilaisuuksia järjestetään sanotussa jäsenvaltiossa. Direktiivi ei artiklan mukaan vaikuta kansalliseen lainsäädäntöön, jonka perusteella sovittelun käyttö on pakollista tai sovitteluun liittyy erilaisia kannustimia tai rangaistuksia joko ennen oikeuskäsittelyä tai sen aikana, ellei kyseinen lainsäädäntö estä riidan osapuolia turvautumasta tuomioistuinjärjestelmään.

Sovittelulla aikaansaatuun sopimusten täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään direktiivin 6 artiklassa. Säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että sovittelulla aikaansaatu kirjallinen sopimus voidaan sovittelun osapuolten pyynnöstä vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi. Myös yksi riidan osapuolista voi pyytää sopimuksen täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista, jos toiset ovat nimenomaisesti suostuneet pyynnön esittämiseen.

Säännöksen tarkoituksena on sen varmistaminen, että sovittelu olisi täytäntöön-

panokelpoisen ulosottoperusteen saamiseksi yhtä hyvä vaihtoehto kuin oikeudenkäynti. Näin ei olisi, jos sovittelulla aikaansaatujen sopimusten noudattaminen olisi vapaaehtoista. Samalla sovittelumenettely kuitenkin perustuu riidan osapuolten vapaaehtoisuuteen. Tämän vuoksi sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistaminen edellyttäisi kaikkien osapuolten myötävaikutusta.

Sovinto olisi mahdollista jättää vahvistamatta täytäntöönpanokelpoiseksi vain, jos se on sen jäsenvaltion lainsäädännön - mukaan lukien kansainvälinen yksityisoikeus - vastainen, jossa vahvistamista koskeva pyyntö esitetään, tai jos sanotun jäsenvaltion lainsäädäntö ei mahdollista sopimuksen täytäntöönpanoa.

On mahdollista sanoa, että sovittelussa tarkoituksena on ratkaista osapuolten välinen konflikti painottaen enemmän tarkoituksenmukaisuutta ja osapuolten intressejä kuin lain mukaista ratkaisua. Sillä, että sovinto voidaan jättää vahvistamatta tilanteessa, jossa se on jäsenvaltion lainsäädännön vastainen, ei tarkoiteta sitä, että tullakseen vahvistettavaksi sopimuksen on oltava materiaalisesti oikea.

Oikeudenkäynnin aikana tehdyn sovinnon sallittavuudesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 20 luvun 3 §:ssä. Säännöksen mukaan sovintoa ei saa vahvistaa, jos se on lain vastainen tai selvästi kohtuuton taikka jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Lainvastaisina kiellettyjä määräyksiä ovat esimerkiksi sellaiset, jotka velvoittavat johonkin laissa kiellettyyn toimintaan tai käskyvät pidättymään jostakin laissa käsketyistä toiminnoista. Sellainen sovinto, jota ei lain vastaisena voisi oikeudenkäymiskaaren 20 luvun 3 §:n nojalla vahvistaa, ei todennäköisesti olisi vahvistettavissa sovitteludirektiivin 6 artiklan 1 kohdan perusteella.

Direktiivin 6 artiklan 2 kohdassa säädetään vahvistamismenettelystä. Säännöksen mukaan sopimuksen sisältö voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi tuomioistuimen tai jonkun muun toimivaltaisen viranomaisen tuomiolla, päätöksellä tai virallisella asiakirjalla. Toimivaltainen viranomainen, vahvistamiseen sovellettava menettely sekä vahvistamispäätöksen muoto on näin ollen jätetty jäsenvaltioiden harkintaan.

Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle ne tuomioistuimet tai muut viranomaiset, joille hakemus sopimuksen vahvistamisesta tulisi tehdä. Direktiivin 10 artiklan mukaan komissio saattaa ilmoitetut tiedot yleisön saataville asianmukaisin tavoin.

Artiklan 4 kohdassa todetaan, ettei säännöksessä säädetä siitä, miten jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu sopimus tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa jäsenvaltiossa. Vahvistetun sopimuksen rajat ylittävään tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon sovellettaisiin sitä koskevaa yhteisöainsäädäntöä tai kansallista lakia (ks. perustelukappale 20). Rajat ylittävästä tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta säädetään esimerkiksi neuvoston asetuksessa (EY) N:o 44/2001 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (Bryssel I asetus), neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2201/2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuusta koskevissa asioissa (Bryssel II a asetus) sekä 18 päivänä kesäkuuta 2011 sovellettavaksi tulevassa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 4/2009 toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä elatusvelvoitteita koskevissa asioissa (elatusapuasetus).

Bryssel I asetus sisältää säännöksen tuomioistuimessa tehdyn sovinnon täytäntöönpanosta (58 artikla). Säännös koskee kuitenkin vain oikeudenkäynnin aikana tehtyjä sovintoja. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että sellaiset sovinnot, jotka voidaan panna toisessa jäsenvaltiossa täytäntöön Bryssel I asetuksen nojalla, eivät kuulu sovitteludirektiivin soveltamisalaan. Tosin edellä sanottua rajoitusta on ehkä mahdollista kiertää nimeämällä vahvistetut sovinnot virallisiksi asiakirjoiksi. Viralliset asiakirjat voidaan panna toisessa jäsenvaltiossa täytäntöön Bryssel I asetuksen 57 artiklan perusteella.

Bryssel II a asetuksen 46 artiklassa säädetään asianosaisten välisistä sopimuksista. Artiklan mukaan sellainen asianosaisten välinen sopimus, joka kuuluu asetuksen soveltamisalaan, on tunnustettava ja pantava täytäntöön samoin edellytyksin kuin tuomio. Sään-

nöstä voidaan näin ollen soveltaa direktiivin sisältämien säännösten perusteella täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettuihin, asetuksen soveltamisalaan kuuluviin sopimuksiin. Myös elatusapuasituksen 48 artiklassa säädetään sovinnosta. Säännöksen mukaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvat, alkuperäjäsenvaltioissa täytäntöönpanokelpoiset sovinnot tunnustetaan toisessa jäsenvaltiossa ja ne ovat siellä täytäntöönpanokelpoisia.

Direktiivi ei sisällä säännöksiä vahvistetun sopimuksen tunnustamisesta ja täytäntöönpanemisesta toisessa jäsenvaltiossa. Jäsenvaltiossa täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistetun sopimuksen täytäntöönpano toisessa jäsenvaltiossa edellyttäisi, että se täytäntöönpanovaltiossa säädettyssä menettelyssä vahvistetaan siellä täytäntöönpanokelpoiseksi.

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään todistamisvelvollisuuden rajoittamisesta. Artiklassa todetaan, että sovittelu on luottamuksellista. Luottamuksellisuuden varmistamiseksi jäsenvaltiot ovat velvoitetut huolehtimaan siitä, etteivät sovittelijat tai sovittelumenettelyyn osallistuvat henkilöt, esimerkiksi avustajat, asiantuntijat tai avustava henkilökunta, ole velvollisia todistamaan siviilitai kauppaoikeudellisessa oikeudenkäynnissä tai välimiesmenettelyssä sovittelumenettelyssä esiin tulleista seikoista. Velvoite todistuskiellosta säättämisestä ei ulotu rikosasioita koskeviin oikeudenkäynteihin. Artiklan mukaan sovittelu osapuolilla tulee myös olla oikeus sopia siitä, ettei sovittelun luottamuksellisuutta turvaavia todistuskieltoja säännöksiä heidän tapauksessaan sovelleta.

Artiklan 1 kohdan a ja b alakohdissa säädetään eräistä poikkeustilanteista. Todistuskielto ei sitoisi sovittelijaa tai sovittelumenettelyyn osallistunutta muuta henkilöä, jos sovittelumenettelyssä esiin tulleiden seikkojen paljastaminen on tarpeen asianomaisen jäsenvaltion yleiseen järjestykseen liittyvistä pakottavista syistä, erityisesti kun on tarpeen varmistaa lasten etujen suojaaminen tai estää henkilöiden ruumiillisen tai henkisen koskemattomuuden loukkaaminen. Sovittelulla aikaansaadun sopimuksen sisällön tuominen julki olisi myös sallittua tilanteessa, jossa se on tarpeen kyseisen sopimuksen toteuttamiseksi tai täytäntöönpanemiseksi.

Direktiivin 7 artiklan 2 kohdan mukaan 1 kohdan todistuskieltoja säännökset ovat vähimmäiskieltoja ja jäsenvaltiot voivat säätää tiukemmista toimenpiteistä sovittelun luottamuksellisuuden suojaamiseksi. Säännöksellä on tarkoitus mahdollistaa muun muassa asianosaisten vetoamiskielloista säättäminen.

Direktiivin 8 artiklassa säädetään sovittelumenettelyn vanhentumisajan keskeyttävää vaikutuksesta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi turvattava se, ettei kenne- tai vanhentumisajan kuluminen umpeen sovittelun aikana estä sovittelun osapuolta sovittelun jälkeen käynnistämästä riita-asian oikeudenkäyntiä tai välimiesmenettelyä.

Direktiivin 8 artiklan 2 kohdan mukaan sanotun artiklan 1 kohta ei kuitenkaan vaikuttaisi jäsenvaltioita sitovien kansainvälisten sopimusten määrä- tai vanhentumisaikoja koskeviin määräyksiin. Tällaisia laajasti ratifioituja sopimuksia löytyy esimerkiksi kuljetusoikeuden alalla. Esimerkkeinä voidaan mainita Montrealissa 28 päivänä toukokuuta 1999 tehty yleissopimus eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä sekä Genevessä 19 päivänä toukokuuta 1956 tehty yleissopimus tavarankansainvälisessä tiekuljetuksessa käytettävästä rahtisopimuksesta (CMR-sopimus).

Direktiivin 9 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on edistettävä sitä, että yleisön saatavilla on tietoa siitä, miten sovittelijoihin ja sovittelupalveluja tarjoaviin organisaatioihin voidaan ottaa yhteyttä. Tällaista tietoa tulisi artiklan mukaan löytyä internetsivustoilta. Säännöksen täytäntöönpano ei edellytä lainsäädäntötoimenpiteitä.

Direktiivin 10–12 artiklassa säädetään komission tiedottamisesta, direktiivin uudelleentarkastelusta ja siitä, milloin direktiivi on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä. Direktiivi on kokonaisuudessaan pantava kansallisesti täytäntöön viimeistään 21 päivänä toukokuuta 2011. Jäsenvaltioiden direktiivin perusteella antamissa säädöksissä on viitattava direktiiviin, tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaitaan. Direktiivin perusteella annetut keskeiset kansalliset säännökset on toimitettava kirjallisesti komissiolle.

2 Nykytila

2.1 Lailla säännelty sovittelu

Sovinnon edistäminen oikeudenkäynnissä

Riita-asian valmistelussa on oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 19 §:n 4 kohdan mukaan selvitettävä, onko asiassa edellytyksiä sovinnolle. Luvun 26 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen on asiassa, jossa sovinto on sallittu, pyrittävä saamaan asianosaiset sopimaan asia. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuin voi katsoessaan sen aiheelliseksi, huomioon ottaen asianosaisten tahdon, asian laadun ja muut seikat, myös tehdä asianosaisille ehdotuksensa asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi.

Valmistelussa aikaansaatu sovinto voidaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla vahvistaa. Silloin se on täytäntöönpantavissa kuten lainvoimainen tuomio. Sovinnon vahvistamisesta vireillä olevassa oikeudenkäynnissä säädetään oikeudenkäymiskaaren 20 luvussa. Sovinto vahvistetaan asianosaisten pyynnöstä (OK 20 luvun 3 §:n 1 momentti). Tuomioistuin vahvistaa sovinnon kirjallisesti ja ratkaisusta on käytävä ilmi sovinnon kohteena oleva asia ja sovinnon sisältö (OK 20 luvun 3 §:n 2 momentti). Tuomioistuimen ratkaisuun sovinnon vahvistamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta noudattaen, mitä muutoksen hakemisesta asianomaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään (OK 20 luvun 5 §).

Sovinnon edistämisestä huolehtii asiaa käsittelevä tuomari osana valmistelua. Jos sovintoa ei synny, hän lähtökohtaisesti jatkaa asian käsittelyä tuomarina pääkäsittelyssä.

Tuomioistuinsovittelu

Laissa (663/2005) säädetään riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa. Lakia sovelletaan riita-asioihin ja riitaisiin hakemusasioihin. Sovitteluun ryhtymisen edellytyksenä on, että asia soveltuu soviteltavaksi ja sovittelu on muuten tarkoituksenmukaista osapuolten vaatimuksiin nähden. Asia voidaan ottaa tuomioistuimessa soviteltavaksi joko osapuolten hakemuksesta tai asiassa, jo-

ka on tuomioistuimessa oikeudenkäyntiasiana käsiteltävänä, asianosaisen tai asianosaisten pyynnöstä.

Sovittelun aloittamisesta päättää tuomioistuin. Sovittelijana toimii asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomari. Sovittelun on toteutettava joutuisasti sekä tasapuolisuutta ja puolueettomuutta noudattaen (6 §). Laki sisältää myös muita sovittelumenettelyyn ja sovinnon aikaansaamiseen liittyviä säännöksiä. Sovittelija voi osapuolten pyynnöstä tai suostumuksella antaa sovintoehdotuksia (7 §).

Osapuolten hyväksymä sovinto voidaan vahvistaa ratkaisuksi asiassa (8 §). Sovinnon vahvistamisesta ja sovinnosta on vastaavasti voimassa, mitä laissa säädetään sovinnosta oikeudenkäynnissä (ks. oikeudenkäymiskaaren 20 luku). Sovittelussa vahvistettava sovinto voi kuitenkin koskea myös muuta kuin osapuolten alkuperäisiä vaatimuksia. Vahvistetun sovinnon täytäntöönpanosta säädetään ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 12 §:ssä. Tuomioistuinsovittelussa vahvistetuista sovinnosta tulee välittömästi täytäntöönpanokelpoisia.

Sovittelu päättyy, kun asiassa vahvistetaan sovinto tai osapuolet ilmoittavat sovittelijalle muuten sopineensa asian, osapuoli ilmoittaa sovittelijalle, että ei halua asiaa enää soviteltavan, tai sovittelija päättää osapuolia kuultuaan, että sovittelun jatkaminen ei ole enää perusteltua (9 §).

Osapuoli saa käyttää sovittelussa avustajaa ja asiamiestä. Sovittelija voi kuitenkin määrätä osapuolet saapumaan sovitteluun henkilökohtaisesti.

Sovittelun, siinä käsiteltävien asiakirjojen ja sovinnon julkisuudesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007) säädetään. Yleisö ei kuitenkaan saa olla läsnä silloin, kun sovittelija neuvottelee vain toisen osapuolen kanssa. Osapuolen pyynnöstä myös jokin muu osa sovittelusta on toimitettava yleisön läsnä olematta, jos sovinnon saavuttaminen muutoin voisi vaarantua eikä luottamus sovittelun asianmukaisuuteen tai muu painava syy edellytä asian julkista käsittelyä (12 §).

Osapuoli ei saa asian myöhemmässä käsittelyssä ilman vastapuolen suostumusta vedo-

ta siihen, mitä tämä on sovintoon pääsemiseksi esittänyt sovittelussa (13 §). Laki ei sisällä nimenomaisia säännöksiä sovittelijan nimeämisestä todistajaksi sovittelun jälkeisessä oikeudenkäynnissä. Koska sovittelussa esitettyyn ei saa vedota, sovittelijaa tai muuta sovittelussa läsnä ollutta henkilöä ei käytännössä kuitenkaan voida sanotuista seikoista kuulla todistajana.

Sovittelumenettelyn osapuoli vastaa itse sovittelusta hänelle aiheutuneista kustannuksista. Tästä seuraa myös, ettei osapuoli voi myöhemmässä tai jatkettussa oikeudenkäynnissä vaatia vastapuolelta korvausta hänelle sovittelusta aiheutuneista kustannuksista (14 §).

Lapsen asemaa ja oikeutta koskevista asioista voidaan lain mukaisesti sovittaa niitä, jotka koskevat lapsen elatusta tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta. Sovinnon vahvistamista harkittaessa tuomioistuimen on otettava huomioon lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) sekä lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) säännökset. Lapsen asemaa ja oikeutta koskevassa asiassa tehty sovinto rinnastetaan vastaavassa asiassa annettuun tuomioistuimen päätökseen tai tuomioon (18 §).

Oikeusministeriön asettama työryhmä on elokuussa 2010 antanut ehdotuksen asiantuntija-avustajan käytön kokeilemiseksi lapsen huoltoa koskevien asioiden tuomioistuinsovittelussa (ns. Follo-hanke). Kaksi vuotta kestäväksi esitetty kokeilu olisi tarkoitus toteuttaa neljässä käräjäoikeudessa 2011 alkaen.

Perheasioiden sovittelu

Erityistä perheasioiden sovittelua koskevaa lainsäädäntöä on avioliittolaissa (234/1929), lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevassa laissa (361/1983) sekä lapsen huollon ja tapaamisoikeuden täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996).

Perheasioiden sovittelusta säädetään avioliittolain I osan 5 luvussa. Sovittelu on pyynnöstä kaikkien perheenjäsenten käytettävissä silloin, kun perheessä esiintyy ristiriitatilanteita. Perheasioiden sovittelun järjestämisestä kunnassa huolehtii sosiaalilautakunta. Tällöin sovittelijoina toimivat joko kunnan sosiaali-

toimistojen sosiaalityöntekijät tai perheneuvoloiden sosiaalityöntekijät ja psykologit. Aluehallintovirasto voi lisäksi myöntää perheasioiden sovittelutoimintaa koskevan luvan yhteisölle, yhtymälle tai säätiölle, jonka harkitaan antavan perheasioiden sovittelua ammattitaitoisesti sekä henkilölle, joka on perehtynyt lastensuojelu- tai perheneuvontatyöhön taikka perheoikeuteen ja jolla on aikaisemman kokemuksen sekä henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella riittävät edellytykset toimia sovittelijana. Esimerkiksi Uudellamaalla aluehallintoviraston myöntämiä sovittelulupia on kuitenkin lähes yksinomaan seurakuntien perheasiain neuvottelukeskkuksilla. Avioliittolain perheasioiden sovittelu on luottamuksellista (5 luvun 23 a §).

Vanhempien erotessa tai avoliiton päättyessä ratkaistavaksi tulevat lasten huoltoa ja elatusta koskevat kysymykset. Sanotut järjestelyt hoidetaan pääosin vanhempien välisellä sopimuksella, jonka sosiaalilautakunta vahvistaa. Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 8 §:n mukaan huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva sopimus vahvistetaan, jos se vastaa lapsen etua. Elatussopimuksen vahvistaminen edellyttää lapsen elatuksesta annetun lain 8 §:n mukaan, että sopimus turvaa lapselle riittävän elatuksen. Vaikka edellä sanotut lait eivät sisällä nimenomaisia säännöksiä sovittelusta, sosiaaliviranomaiset käytännössä auttavat vanhempia pääsemään sopimukseen näissä asioissa. Laki ei kuitenkaan estä, että vanhempien välinen sopimus tehdään sovittelussa. Sosiaaliviranomaisen vahvistamat sopimukset pannaan täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Käytännössä valtaosa, noin 90 % lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevista oikeudellisista järjestelyistä hoidetaan sosiaalilautakunnan vahvistamilla sopimuksilla. Tuomioistuintiehen turvaudutaan harvoin, lähinnä vanhempien välien ollessa erityisen tulehtuneita. Tuomioistuimen tehtävänä on myös näissä asioissa pyrkiä sovinnolliseen ratkaisuun.

Lapsen huollon ja tapaamisoikeuden täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään sovittelusta tilanteissa, joissa huoltoa tai tapaamista koskevaa päätöstä tai sopimusta ei ole noudatettu ja sitä haetaan täytäntöönpantavaksi. Vuonna 2008 käräjäoikeuksissa tuli

vireille 349 täytäntöönpanohakemusta. Pääosa asioista koskee tapaamisoikeuden toteuttamista. Tuomioistuimen on täytäntöönpanoa koskevassa asiassa määrättävä sovittelija tai sovittelijat, joiden tehtävänä on edistää asiansaisten yhteistoimintaa lapsen hyvinvoinnin toteuttamiseksi päätöksen edellyttämällä tavalla (6 §). Täytäntöönpanosovittelua hoitaa kunnallinen sosiaalitoimi. Jos sovittelu ei johda tulokseen, asia palautuu käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelu

Lakia rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta (1015/2005) sovelletaan rikosasioiden, rikokseen perustuvien vahingonkorvausvaatimusten sekä vähäisten riita-asioiden sovitteluun.

Laissa säädetään sovittelutoiminnan hallinnollisesta organisoinnista ja valtion varoista suoritettavasta korvauksesta toiminnan kustannuksiin. Lisäksi laki sisältää muun muassa säännökset sovittelun edellytyksistä, sovittelussa käsiteltävistä asioista, menettelystä, sovittelun keskeyttämisestä, asiakirjojen julkisuudesta sekä sovittelijan todistamiskiellosta ja sovittelun osapuolen vetoamiskiellosta sovittelua seuranneessa oikeudenkäynnissä.

Sovittelupalvelujen tuottaja, pääsääntöisesti kunnan sosiaalitoimi, ylläpitää sovittelutoimintaa. Sovittelutehtäviä hoitavat pääsääntöisesti vapaaehtoistyöntekijät sovittelutoimistoon palkatun ammattihenkilöstön ohjauksen ja valvonnan alaisina. Sovittelijoille ei makseta palkkaa, mutta sovittelutoimisto korvaa heidän kulunsa.

Laissa sovittelulla tarkoitetaan rikosasioiden sovittelua. Rikosasioiden sovittelu määritellään lain 1 §:n 1 momentissa maksuttomaksi palveluksi, jossa rikoksen osapuolille järjestetään mahdollisuus puolueettoman sovittelijan välityksellä kohdata toisensa luottamuksellisesti, käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi. Tällainen toimenpide on yleensä aiheutetun vahingon korvaaminen. Rikosasioiden sovittelulla tarkoitetaan näin ollen sekä rikoksen että rikos-

perusteisen vahingonkorvausvaatimuksen sovittelua.

Sovittelu voidaan toteuttaa vain, jos rikoksen osapuolet suostuvat siihen sekä pystyvät ymmärtämään sovittelun ja siinä tehtävien ratkaisujen merkityksen. Osapuolella on oikeus milloin tahansa peruuttaa suostumuksensa, jolloin sovittelu on keskeytettävä. Sovittelu on keskeytettävä myös, jos on syytä epäillä, ettei suostumus ole vapaaehtoinen.

Sovittelussa voidaan käsitellä rikoksia, joiden arvioidaan soveltuvan soviteltaviksi, kun otetaan huomioon rikoksen laatu ja teko tapa, rikoksesta epäillyn ja uhrin keskinäinen suhde sekä muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena. Jos rikosta ei voida sovittaa, myöskään siitä aiheutuneen vahingon korvaamista koskevaa asiaa ei saa ottaa soviteltavaksi (3 §:n 1 mom.).

Sovittelussa voidaan käsitellä rikosasioiden lisäksi myös sellaisia riita-asioita, joissa ainakin yksi osapuoli on luonnollinen henkilö. Muu kuin rikokseen perustuva vahingonkorvausvaatimusta koskeva riita-asia voidaan kuitenkin ottaa soviteltavaksi vain, jos riita, sen kohde ja asiassa esitetyt vaatimukset huomioon ottaen, on vähäinen (1 §:n 2 mom.) ja riita-asian käsittelemistä rikosasioiden sovittelussa voidaan pitää tarkoituksenmukaisena (3 §:n 2 mom.).

Sovittelualoite tehdään sovittelutoimistolle. Sovittelutoimisto selvittää sovittelun edellytykset asiassa ja päättää sovittelun aloittamisesta (15 §) sekä sovittelijan nimeämisestä. Lain mukaan sovittelijan tulee järjestää sovittelutapaamiset, sovittaa puolueettomasti ja kaikkia osapuolia kunnioittaen, auttaa osapuolia löytämään keskenään heitä tyydyttävät ratkaisut rikoksesta sen uhrille aiheutuneiden henkisten ja aineellisten haittojen hyvittämiseksi, antaa osapuolille tietoa saatavissa olevasta oikeusavusta ja muista palveluista, laatia sovittelussa syntyneestä osapuolten välisestä sopimuksesta asiakirja ja varmentaa se allekirjoituksellaan sekä sovittelun päätyttyä toimittaa sovittelutoimistolle selostus sovittelusta (17 §).

Sovittelu on luottamuksellista ja toimitetaan yleisön läsnä olematta. Osapuolten tulee osallistua sovitteluun henkilökohtaisesti, mutta avustajaa tai tukihenkilöä saa käyttää,

jollei se vaaranna sovittelun häiriötöntä kulkua (18 ja 21 §).

Asiakirjojen julkisuuteen sekä sovittelu-toimiston henkilöstön tai muun sovitteluasioiden käsittelyyn osallistuvan henkilön vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään (20 §:n 1 mom.).

Laki sisältää vetoamiskiellon. Sovittelun osapuoli ei saa asian myöhemmässä käsittelyssä ilman vastapuolen suostumusta vedota siihen, mitä tämä on sovintoon pääsemiseksi esittänyt sovittelussa (21 §:n 2 mom.). Vetoamiskielto ei koske tehtyä sopimusta.

Sovittelija ei saa todistaa myöhemmässä rikos- tai riita-asian oikeudenkäynnissä taikka esitutkinnassa siitä, mitä on tehtävässään saanut tietää sovitteltavasta asiasta, jolleivät erityisen tärkeät syyt toisin vaadi (21 §:n 1 mom.).

Sovittelumenettelystä osapuolille aiheutuneiden kulujen korvaamisesta ei laissa säädetä. Tällöin lähtökohta on, että jokainen vastaa omista kuluistaan. Koska sovittelusta aiheutuneet kustannukset eivät ole oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuja oikeudenkäyntikuluja, sovitteluun osallistuneella ei myöskään ole oikeudenkäymiskaaren kulusäännöksiin perustuvaa velvollisuutta korvata vastapuolelleen sovittelusta aiheutuneita kuluja myöhemmässä oikeudenkäynnissä.

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa ei säädetä sovittelulla aikaansaatuisten sopimusten täytäntöönpanosta. Sovintosopimus onkin tavanomainen osapuolten välinen yksityisoikeudellinen sitoumus ja sen täytäntöönpano oikeudellisin keinoin edellyttää tuomioistuimen päätöstä. Jos vahingonkorvauksen maksamisesta tehtyä sopimusta ei noudateta, sopimuspuolen on ulosottoperusteen saamiseksi nostettava käräjäoikeudessa riita-asian menettelyssä kanne, jossa vaaditaan, että tuomioistuin tehdyn sopimuksen perusteella velvoittaisi vastaaja maksamaan kantajalle sopimuksen mukaisen korvaussumman. Kysymys ei näin ollen ole sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi, vaan tavanomaisesta saamista koskevasta riita-asiasta.

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa tarkoitettun sovitte-

lun aloittaminen ei ole velan vanhentumista koskevan lain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettu oikeudellinen katkaisutoimi.

2.2 Muita sovittelumenettelyjä

Suomen Asianajajaliitto on vuonna 1998 ottanut käyttöön erityisiin sääntöihin perustuvan sovintomenettelyn. Se on tarkoitettu käytettäväksi erityisesti silloin, kun asianosaisten ja heidän edustajiensa kahdenkeskiset neuvottelut epäonnistuvat, mutta asiaa ei haluta vielä saattaa tuomioistuinkäsittelyyn. Sovittelijana toimii asianajajaliiton jäsen, joka on saanut koulutuksen tehtävään ja merkitty sovintomenettelylautakunnan pitämään luetteloon. Monet asianajajat ovat saaneet peruskoulutuksen sovittelijoiksi, heistä osa on saanut myös jatkokoulutuksen asiassa.

Keskuskauppakamarin välityslautakunta hallinnoi sääntöjensä mukaisia välimiesmenettelyitä ja nimeää välimiehiä. Lautakunnan sääntöjä on muutettu vuonna 2004 siten, että lautakunta voi nimetä myös sovittelijoita sovittelemaan elinkeinoelämässä syntyneitä erimielisyyksiä, milloin asianosaiset ovat näin sopineet.

2.3 Sovitteludirektiiviin liittyvä lainsäädäntö

Todistelukiellosta oikeudenkäynnissä

Todistaminen oikeudenkäynnissä on velvollisuus, josta ei voi vapaasti kieltäytyä. Todistamisvelvollisuus ei kuitenkaan ole poikkeukseton. Todistamiskiellosta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:ssä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luku ei sisällä yleistä säännöstä erilaisissa sovittelumenettelyissä sovittelijoina toimivien henkilöiden vaitiolo-oikeudesta tai -velvollisuudesta. Myöskään tuomioistuinsovittelusta säädetystä laissa ei säädetä sovittelijana toimineen tuomarin tai sovittelijan avustajan vaitiolovelvollisuudesta.

Kuten edellä on todettu, säännös sovittelijan todistuskiellosta sisältyy kuitenkin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelua koskevaan lakiin.

Vanhentumiseen liittyvä lainsäädäntö

Velan vanhentumisesta säädetään velan vanhentumisesta annetussa laissa (2003/728). Yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta (4 §). Muun muassa vahingonkorvausvaatimuksen vanhentumisaika on kuitenkin kymmenen vuotta (7 §:n 2 mom.). Rikoksesta johtuva velka ei vanhene niin kauan kuin rikosasiassa voidaan nostaa syyte tai rikosasian käsittely on tuomioistuimessa vireillä.

Vanhentumislaissa säädetään myös vanhentumisen katkaisemista. Vanhentumisen katkaiseminen tarkoittaa, että velka ei vanhennu, jos katkaisuun johtava toimi tehdään ennen säädetyn vanhentumisajan umpeutumista. Katkaisukeinot jakautuvat vapaamuotoisiin ja oikeudellisiin. Vapaamuotoinen katkaisutoimi on esimerkiksi se, kun velkoja vaatii velalliselta suoritusta tai muutoin muistuttaa velallista velasta. Oikeudellisista katkaisutoimista eli viralliskatkaisusta säädetään vanhentumislain 11 §:ssä.

Oikeudellisesta katkaisutoimesta seuraa, että velan vanhentuminen keskeytyy kulloinkin kysymyksessä olevan menettelyn ajaksi ja katkeaa sinä päivänä, jona asian käsittely päättyy. Viralliskatkaisusta tyypillisin on kanteen vireillepano tuomioistuimessa. Muita oikeudellisia katkaisutoimia ovat saatavaa koskevan muun vaatimuksen esittäminen tuomioistuimessa, konkurssivalvonta, saatavan ilmoittaminen ulosottoon taikka yksityishenkilön velkajärjestely- tai yrityksen saneerausmenettelyssä. Myös saatavaa koskevan vaatimuksen esittäminen kuluttajariitalautakunnassa tai laissa säädettyssä muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus, taikka toimielimessä, joka on merkitty Euroopan komission pitämään tietokantaan kuluttajariitoja ratkaisevista elimistä, on oikeudellinen katkaisutoimi.

Asian saattaminen käsiteltäväksi muussa toimielimessä, josta ei säädetä laissa tai sellaisessa menettelyssä, jossa ei voida antaa ratkaisua tai ratkaisusuositusta, ei Suomessa katkaise oikeudellisin toimin katkaistavia vanhentumisaikoja. Esimerkiksi tuomioistuinsovittelu ei ole oikeudellinen katkaisutoimi. Muun kuin tuomioistuinsovittelun aloittaminen ei myöskään saa aikaan oikeu-

dellista katkaisuvaikutusta. Direktiivin voimaansaattaminen edellyttää tämän vuoksi muutoksia vanhentumista ja sen katkaisemista koskevaan lainsäädäntöön.

Viralliskatkaisun tekemistä edellyttävää lainsäädäntöä on muun muassa kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) 18 a §:ssä, tuotevastuulain (694/1990) 9 §:ssä, shekkilain (244/1932) 52—53 §:ssä sekä vekselilain (242/1932) 71 §:ssä. Erityisistä kanneajoista on säännöksiä muun muassa tiekuljetussopimuslain (345/1979) 41 §:ssä ja merilain (674/1994) 19 luvun 1 §:ssä. Osa säännöksistä perustuu kansainvälisiin yleissopimuksiin, esimerkiksi merilain meripelastussaatavan vanhentumista koskeva säännös perustuu vuonna 1989 tehtyyn kansainväliseen meripelastusyleissopimukseen sekä sannonnua yleissopimusta edeltävään vuonna 1910 tehtyyn kansainväliseen sopimukseen erinäisten meriapua ja meripelastusta koskevien määräysten yhdenmukaistuttamisesta. Direktiivin säännös sovittelun vaikutuksesta määrä- ja vanhentumisaikoihin ei vaikuta kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien säännösten soveltamiseen.

Tuomioistuimessa tehdyn sovinnon vahvistaminen

Kuten edellä 2.1 jaksossa todetaan, voidaan oikeudenkäynnin puitteissa sekä tuomioistuinsovittelussa tehty sovinto vahvistaa siten, että se on täytäntöönpanokelpoinen kuten lainvoimainen tuomio. Sovinnon vahvistamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 20 luvussa.

Tuomioistuimessa tehty sovinto vahvistetaan asianosaisten yhteisestä pyynnöstä (OK 20 luvun 3 §:n 1 mom.). Sovintoa ei saa vahvistaa, jos se on lain vastainen tai selvästi kohtuuton taikka jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Säännöksen esitöissä (HE 114/2004 vp) todetaan, että lainvastaisina kiellettyjä määräyksiä ovat sellaiset, jotka velvoittavat johonkin laissa kiellettyyn toimintaan tai käskävät pidättymään jostakin laissa käsketyistä toiminnasta. Yleensä kysymys on toiminnasta tai laiminlyönnistä, joka samalla täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön.

Tuomioistuin vahvistaa sovinnon kirjallisesti. Sovinnosta on käytävä ilmi sovinnon kohteena oleva asia ja sovinnon sisältö.

Tuomioistuimen ratkaisuun sovinnon vahvistamista koskevassa asiassa saa hakea muutosta noudattaen, mitä muutoksen hakemisesta asianomaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään (OK 20 luvun 5 §). Muutoksenhaku ei voi kohdistua sovintosopimuksen sisältöön, vaan sovinnon vahvistamista tai vahvistamatta jättämistä koskevaan tuomioistuimen päätökseen. Muutoksenhakuperuste voisi esimerkiksi olla se, että sovinto on vahvistettu, vaikka se on ollut lain vastainen tai kohtuuton.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Yleistä

Esityksen tarkoituksena on panna kansallisesti täytäntöön tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettu direktiivi. Direktiivin säännökset sovittelussa tehdyn sopimuksen vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi, sovittelun luottamuksellisuudesta ja sovittelun vaikutuksista kanne- ja vanhentumisaikoihin edellyttävät lainsäädäntötoimenpiteitä.

Direktiiviä sovelletaan vain rajat ylittäviin riitoihin. Yksi vaihtoehto olisi, että direktiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavan lainsäädännön soveltamisala rajoitettaisiin direktiivin soveltamisalan mukaan.

Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että lakiin otettaisiin säännökset, jotka mahdollistaisivat, että Suomessa tai toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehty sovinto, joka koskisi rajat ylittävää riitaa, voitaisiin vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi. Jos taas riita-asialla ei olisi liittymää toiseen jäsenvaltioon, sovintoa ei olisi mahdollista vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi.

Direktiivin perusteluissa todetaan, ettei direktiivi estä jäsenvaltioita soveltamasta sen säännöksiä myös kansallisiin sovittelumenetelyihin. Toinen vaihtoehto olisi näin ollen, että direktiivin täytäntöön panemiseksi tarvittavaa lainsäädäntöä sovellettaisiin myös so-

vitteluun, jossa ei ole liittymiä muihin jäsenvaltioihin.

Jos säädettävä laki rajoitettaisiin direktiivin soveltamisalan mukaan, lakia sovellettaisiin vain harvoissa tapauksissa. Tämä olisi ristiriidassa direktiivin yleisen tavoitteen kanssa edistää sovittelun käyttöä jäsenvaltioissa. Direktiivi on sisällöltään sellainen, ettei sen sisällön soveltaminen myös puhtaasti kansallisissa tapauksissa aiheuta merkittäviä hankaluuksia. Siksi esityksessä ehdotetaan, että lakia sovellettaisiin sekä rajat ylittäviin riita-asioihin että asioihin, joissa ei ole liittymiä muihin jäsenvaltioihin. Lakia sovellettaisiin myös sellaisiin Suomessa tehtyihin sovintoihin, joissa jollakin sopimuspuolella on asuinpaikka kolmannessa valtiossa, koska tällaiset sovinnot olisivat rinnastettavissa kansallisiin sovintoihin. Kolmannessa valtiossa tehdyt sovinnot eivät kuuluisi lain soveltamisalaan, vaikka jollakin sovintosopimuksen osapuolella olisikin asuinpaikka Suomessa.

Laissa säädettäisiin sekä tuomioistuinsovittelusta että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi. Viimeksi mainitun sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistaisi ehdotuksen mukaan käräjäoikeus. Ehdotettua lakia sovellettaisiin näin ollen vain yleisissä tuomioistuimissa. Laki ei sisältäisi säännöksiä, jotka olisivat tarkoitetut suoraan noudatettaviksi tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoa koskevaa säännöstä koskemaan myös sovittelijoita. Näin saatettaisiin kansallisesti voimaan direktiivin sovittelun luottamuksellisuutta koskeva säännös.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi velan vanhentumisesta annettua lakia siten, että saatavaa koskevan riita-asian käsitteleminen tuomioistuinsovittelussa tai sellaisessa sovittelumenettelyssä, jossa tehty sovinto olisi mahdollinen vahvistaa käräjäoikeudessa täytäntöönpanokelpoiseksi, olisi oikeudellinen katkaisutoimi.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Lain soveltamisala

Voimassa oleva laki riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa koskee nimikkeensä mukaisesti vain tuomioistuinsovittelua. Esityksessä ehdotetaan, että samassa laissa säädettäisiin sekä tuomioistuinsovittelusta että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi. Soveltamisalan laajentamisen myötä lain nimike tarkistettaisiin vastaamaan sen uutta sisältöä. Lakiteknisistä syistä muutos toteutettaisiin korvaamalla voimassa oleva laki uudella lailla. Nykyisen lain säännökset siirrettäisiin pääosin muuttamattomina uuden lain 2 lukuun.

Ehdotuksen mukaan käräjäoikeus voisi hakemuksesta vahvistaa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi. Lakia sovellettaisiin Suomessa sovittelussa riita-asiassa tehdyn sovinnon vahvistamiseen siitä riippumatta, onko sovittava riita-asia ollut luonteeltaan kansainvälinen vai ei. Säännöksiä sovellettaisiin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tai tuomioistuinsovitteluun rinnastuvassa menettelyssä tehtyyn sovintoon. Koska sovinnon vahvistamista koskevilla säännöksillä pantaisiin kansallisesti täytäntöön sovitteludirektiivin 6 artikla, säännöksiä ei kuitenkaan sovellettaisi Tanskassa tehtyyn sovintoon tai muussa jäsenvaltiossa tehtyyn sovintoon, joka ei koske sovitteludirektiivissä määriteltyä rajat ylittävää riitaa.

Tuomioistuinsovittelu

Tuomioistuimessa toteutetun sovittelun ja tuomioistuimen ulkopuolisen sovittelun välisen sekaannuksen välttämiseksi sovittelu yleisissä tuomioistuimissa nimettäisiin uudessa laissa tuomioistuinsovitteluksi. Sovittelukäsitteen muuttamisen lisäksi esityksessä esitetään tehtäväksi vähäisiä tarkistuksia tuomioistuinsovittelun aloittamista ja sovinnon aikaansaamista koskeviin säännöksiin. Lisäksi sovittelun luottamuksellisuutta koskevaa säännöstä esitetään muutettavaksi.

Tuomioistuinsovittelua koskevien muutos-ehdotusten tavoitteena on selkeyttää eräitä säännöksiä ja parantaa nykyisen lain käytännön toimivuutta.

Esityksen mukaan tuomioistuinsovittelua pyydettyä olisi mahdollista ehdottaa tuomioistuimen tietyn tuomarin määräämistä sovittelijaksi. Tämä ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan nimenomaisesti kiellettyä, joskaan se ei ole erikseen sallittua. Mahdollisuus tällaisen toiveen esittämiseksi ehdotetaan kuitenkin nyt kirjattavaksi lakiin. Muutos mahdollistaisi esimerkiksi nykyistä enemmän sovittelusta ja sen kehittämisestä kiinnostuneiden tuomareiden erikoistumista. Ehdotus ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että sovittelua pyytävillä olisi oikeus vaatia tiettyä tuomaria sovittelijaksi, ja että he näin voisivat esimerkiksi hakea muutosta sovittelun aloittamista koskevaan päätökseen, jossa muu kuin heidän ehdottamansa tuomari määrättäisiin sovittelijaksi. Voimassa olevan lain mukaan sovittelun aloittamista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta, ja tätä säännöstä ei ehdoteta muutettavaksi.

Sovittelijan on nykyisen lain mukaan toteutettava tuomioistuinsovittelu tasapuolisuutta ja puolueettomuutta noudattaen. Säännöstä ei esitetä muutettavaksi. Sovittelijan esteellisyyteen sovellettaisiin jatkossakin mitä tuomarin esteellisyydestä on oikeudenkäymiskaaren 13 luvussa säädetty. Lisäksi sovittelun aloittaminen edellyttäisi edelleen molempien osapuolten suostumusta. Jos tuomioistuinsovittelua ja tietyn tuomarin määräämistä sovittelijaksi on hakenut vain toinen riidan osapuolista, sovittelun aloittaminen edellyttäisi yhtä lailla kaikkien osapuolten suostumusta. Nämä seikat huomioon ottaen muutosehdotuksen ei voida katsoa vaarantavan tuomarin puolueettomuutta.

Sovittelussa on tarkoitus saada aikaiseksi osapuolia ja heidän tarpeitaan tyydyttävä ratkaisu. Sovittelun tavoitteena ei ole jakaa vastuuta riidan aiheuttamisesta osapuolten kesken tai riidan kohdetta siten, molemmat riidan osapuolet saavat siitä kohtuulliseksi arvioidun osan. Sovittelijan ehdotus tulisi näin ollen perustua osapuolten tulevaisuuden tarpeisiin eikä välttämättä siihen, mikä voimassa oleva laki ja osapuolten välinen riita huomioon ottaen olisi kohtuullista. Jo syntyneen

konfliktin syiden selvittämisen sijaan tulisi suuntautua eteenpäin. Sen korostamiseksi sovittelun aikaansaamista koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että sovittelijan ehdotus kohtuullisuusharkinnan sijaan perustuisi tarkoituksenmukaisuusharkintaan.

Voimassa olevan lain mukaan tuomioistuinsovittelussa on lähtökohdaksi otettu menettelyn julkisuus. Tätä on perusteltu sillä, että viranomaisten ja näin myös tuomioistuinten toiminta lähtökohtaisesti on julkista. Tuomioistuimissa julkisuus toteutuu asiakirjajulkisuuden lisäksi esimerkiksi siten, että suullinen käsittely on julkinen tapahtuma, jota yleisö voi tulla seuraamaan. Julkisuus toimii myös eräänä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeena. Kun oikeudenkäynti on julkinen, mahdollistaa se, että asianosaiset ja yleisö voivat valvoa lainkäytön asianmukaisuutta, esimerkiksi sitä, että asiat käsitellään tasapuolisuutta noudattaen ja selvitetään tarvittavassa laajuudessaan.

Siitä huolimatta, että tuomioistuinsovittelussa riita käsitellään suullisesti tuomioistuimissa ja sovittelijana toimii ammattituumari, menettely ei kuitenkaan ole rinnastettavissa oikeudenkäyntiin. Tuomioistuinsovittelu ei esimerkiksi ole lainkäyttöä samassa määrin kuin oikeudenkäynti. Sovittelussa ei ratkaista oikeusriitoja soveltamalla niihin voimassa olevan oikeuden säännöksiä niin kuin oikeudenkäynnissä tehdään. Sovittelu on vapaamuotoinen menettely, jonka tavoitteena on mahdollistaa, että riidan osapuolet itse löytävät tarpeitaan vastaavan ratkaisun heidän väliseensä konfliktiin.

Tästä syystä voimassa olevassa laissa sovittelun julkisuutta on rajoitettu selvästi enemmän kuin oikeudenkäynnissä (12 §). Yleisö ei saa olla läsnä sovittelijan neuvottellessa vain toisen osapuolen kanssa. Lisäksi osapuolen pyynnöstä myös jokin muu osa sovittelusta on toimitettava yleisön läsnä olematta, jos sovinnon saavuttaminen muutoin voisi vaarantua eikä luottamus sovittelun asianmukaisuuteen tai muu painava syy edellytä asian julkista käsittelyä (ks. LaVM 4/2005 vp s. 5-6).

Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain 18 §:n 1 momentin mukaan sovittelu toimitetaan yleisön läsnä olematta. Säännös lisättiin lakiin sitä koske-

van hallituksen esityksen (HE 93/2004 vp) lakivaliokuntakäsittelyn yhteydessä. Lakivaliokunta perustelee mietinnössään LaVM 13/2005 vp käsittelyn säätämistä luottamukselliseksi sillä, että sovittelu perustuu osapuolten pyrkimyksiin, se on vapaamuotoista, ja lisäksi tapahtuu useimmissa tapauksissa viranomaispiiriin ulkopuolella (s.10).

Tuomioistuinsovittelu on selkeästi viranomaistoimintaa. Tältä osin se poikkeaa rikossovittelusta. Muilta osin perusteet sovittelun rajaamiselle yleisöjulkisuuden ulkopuolelle ovat rikossovittelun ja tuomioistuinsovittelun osalta samat.

Kuten edellä on todettu, viranomaistoiminta on lähtökohtaisesti julkista ja perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus turvataan lailla. Suullisen käsittelyn julkisuuden lisäksi julkisuutta toteuttaa diaari-merkintöjen, asiakirjojen ja ratkaisujen julkisuus. Muissa viranomaisissa kuin tuomioistuimissa asian julkisuus ei yleensä tarkoita sitä, että asiakkaan ja viranomaisen väliset tapaamiset olisivat avoimina ulkopuolisille. Näin on myös silloin, kun kysymys on viranomaisen luona tapahtuvasta sovittelusta tai sitä vastaavasta toiminnasta. Esimerkiksi perheasioiden sovittelu, jossa sovittelijana toimii viranomainen, yleensä sosiaalitoimea edustava henkilö, tapahtuu yleisön läsnä olematta.

Sovittelussa yksi keskeinen tavoite on luoda keskusteluyhteyttä tukeva luottamuksellinen ilmapiiri. Yleisön läsnäolo heikentää tämän tavoitteen toteutumista. Ottaen lisäksi huomioon, että sovittelu esimerkiksi rikossovittelua koskevassa laissa on säädetty toimitettavaksi yleisön läsnä olematta, tuomioistuinsovittelun julkisuutta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että osapuolten yhteisestä pyynnöstä tuomioistuinsovittelu jatkossa voitaisiin toimittaa kokonaisuudessaan yleisön läsnä olematta, jos luottamus sovittelun asianmukaisuuteen tai muu painava syy ei edellytä asian julkista käsittelyä. Ehdotus on käytännönläheinen ja ajaa ”mikrotasolla” sovittelua toivovien henkilöiden etua lisäämällä heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa siihen, miten sovittelu heidän asiassaan toteutetaan. Julkisuuden rajoittaminen esitetyllä tavalla ei myöskään olisi ristiriidassa perustuslain kanssa, koska se ei diaari-,

asiakirja- ja ratkaisujulkisuuden säilymisen vuoksi muuttaisi julkisuuden asemaa pääsääntönä. Sovittelusta ei siis tule kokonaan salaista, vaikka sovittelutapahtumaa ei saisi-kaan tulla seuraamaan silloin, kun osapuolet pyytävät käsittelyn toimittamista ilman ulkopuolisten läsnäoloa. Lisäksi kysymys sovitteluntapaamisen julkisuudesta jäisi jatkossakin viime kädessä sovittelijan ratkaistavaksi. Jos jostain syystä, esimerkiksi tilanteessa, jossa on epävarmaa toivovatko molemmat sovittelun osapuolet sovittelun toimittamista yleisön läsnä olematta, sovittelu voitaisiin toimittaa julkisesti, jotta luottamus sovittelun asianmukaisuuteen ei vaarantuisi.

Suullisen käsittelyn julkisuutta koskeva rajoitus ei olisi ristiriidassa perustuslain kanssa, koska perustuslaki ei estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tai hyvän hallinnon takeisiin, kunhan sanotut poikkeukset eivät muuta julkisuuden asemaa pääsääntönä eivätkä vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (ks. esim. HE 309/1993 vp, s. 74).

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen

Säännösten soveltamisala

Lain säännöksiä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi sovellettaisiin sekä Suomessa että muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyyn sovintoon. Lain säännöksiä ei kuitenkaan sovellettaisi sellaiseen muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehtyyn sovintoon, joka ei koske rajat ylittävää riitaa.

Direktiivin säännöksiä ei sovelleta Tanskassa tai suhteessa Tanskaan. Tästä seuraa, ettei Suomessa tehtyjä direktiivin soveltamisalaan kuuluvia sovintoja tulla vahvistamaan Tanskassa täytäntöönpanokelpoisiksi. Toisessa valtiossa annettujen tuomioiden ja tässä tapauksessa siellä tehtyjen sovintojen täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistaminen perustuu yleensä vastavuoroisuuden periaatteelle. Koska tämä periaate ei tule toteutumaan suhteessa Tanskaan, Tanskassa tehty sovint

not ehdotetaan rajattaviksi lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Direktiiviä sovelletaan myös sovitteluun, jonka suorittaa tuomari, joka ei osallistu kyseiseen riita-asiaan mahdollisesti liittyvään oikeudenkäyntiin. Suomessa tuomioistuinsovitte- lussa tehty sovinto olisi siten vahvistet- tavissa täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa jäsenvaltiossa, jos sovitteltava riita-asia on ollut rajat ylittävä. Vastaavasti toisessa jäsen- valtiossa tuomioistuinsovitte- lussa tehty sovinto tulee direktiivin mukaan voida vahvistaa täällä täytäntöön- panokelpoiseksi. Tämän vuoksi lakiin ehdo- tettuja säännöksiä tuomioistuimen ulkopuoli- sessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvista- misesta täytäntöönpanokelpoiseksi sovelle- taan soveltuvin osin toisessa jäsenvaltiossa tuomioistuinsovitte- lussa tehtyyn, rajat ylittävää asiaa koske- vaan sovintoon.

Määritelmät

Sovitteludirektiivi sisältää useita määritelmiä, jotka täsmentävät sen asiallista soveltamisalaa. Direktiivin täytäntöönpano edellyttää määritelmien sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön. Esityksessä ehdotetaan näin ollen, että laissa määriteltäisiin sen soveltamis- alasta varten käsitteet tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu, riita-asia, sovittelija sekä sovinto.

Ehdotetut määritelmät perustuvat direktiivin määritelmiin. Määritelmiä on kuitenkin eräiltä osin tarkennettu. Direktiivin mukaan sovittelulla tarkoitetaan jäsenneiltyä menette- lyä, jossa riidan molemmat tai useammat osapuolet pyrkivät itse vapaaehtoisesti ratkaisemaan riitansa sovinnollisesti sovittelijan avustuksella. Lakiin otettavaksi ehdotettu määritelmä vastaisi direktiivin määritelmää siten tarkennettuna, että siinä edellytettäisiin, että sovittelu toimitetaan sopimuksen, sääntöjen tai muun vastaavan järjestelyn perusteella.

Määritelmää tarkentamalla pyritään rajamaan ns. *ad hoc* -sovittelu lain soveltamisalan ulkopuolelle. Ehdotetun määritelmän mukaan sovittelun on tullut perustua esimerkiksi sovittelun osapuolten ja sovittelijan vä-

liseen nimenomaiseen sopimukseen sovitteluun ryhtymisestä. Sopimus olisi tehtävä ennen sovittelun aloittamista ja siinä tulisi olla kaikki asianmukaiset tiedot keskeisistä sovitteluun liittyvistä seikoista.

Laissa todettaisiin myös, ettei säännöksiä sovelleta menettelyyn, jonka tarkoituksena on, että sovittelija tekee asiantuntijana päätöksiä tai ratkaisusuosituksia riippumatta siitä, ovatko sanotut päätökset tai suositukset osapuolia sitovia. Näin rajattaisiin asiantuntijan ratkaisuun suuntautuneessa sovittelussa tehdyt sovinnot lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Riita-asia määriteltäisiin direktiivin soveltamisalan mukaan. Lain tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevia säännöksiä sovellettaessa riita-asialla tarkoitettaisiin sellaista siviili- tai kauppaoikeudellista asiaa, jossa sovinto on sallittu. Määritelmän ulkopuolelle rajautuisivat näin asiat, joista sopiminen edellyttää viranomaisen myötävaikutusta. Lain 3 luvun säännöksiä ei siis sovellettaisi indispositiivisiin riita-asioihin kuten esimerkiksi isyyden vahvistamista ja kumoamista koskeviin asioihin. Säännöksiä ei myöskään olisi tarkoitus soveltaa ”välillisesti indispositiivisiin” asioihin, kuten lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta sekä elatusta koskeviin asioihin tai eräisiin holhousasioihin, koska näissä asioissa tuomioistuimen ulkopuolella tehtyjen sopimusten täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamiseen sosiaalilautakunnassa on jo olemassa omat säännöksensä.

Ei olisi tarkoituksenmukaista, että lapsiasioissa tehtyjen sopimusten vahvistamiseen täytäntöönpanokelpoiseksi olisi olemassa kaksi rinnakkaista menettelyä, toinen tuomioistuimessa ja toinen sosiaaliviranomaisessa. Lisäksi näiden sopimusten sisällyttäminen nyt ehdotetun lain 3 luvun säännösten soveltamisalaan edellyttäisi, että lakiin lisätäisiin säännös, jossa tuomioistuim vahvistamispäätöstä tehdessään veloitettaisiin ottamaan huomioon lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä lapsen elatuksesta annetun lainsäädännön säännökset. Näin ollen esityksessä ehdotetaan, että lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta tai elatusapua koskevat sopimukset rajataan ehdotetun lain 3 luvun sään-

nösten soveltamisalan ulkopuolelle. Rajaus koskisi sekä kansallisia että toisessa jäsenvaltiossa tehtyjä sovintosopimuksia.

Direktiivin mukaan sovittelijalla tarkoitetaan henkilöä, jota pyydetään hoitamaan sovittelua tehokkaasti, puolueettomasti ja asiantuntevasti riippumatta hänen ammatti- tai virkanimikkeestään tai siitä, miten hänet on tehtävään nimetty tai määrätty. Lakiin ehdotetaan otettavaksi määritelmä, jonka mukaan sovittelijalla tarkoitetaan tehtävään koulutettua henkilöä, joka hoitaa sovittelutehtäviä joko yksityisesti tai sovittelupalveluja tarjoavan organisaation palveluksessa. Koulutusta koskevalla vaatimuksella varmistettaisiin kaikki direktiivin määritelmän sisältämät edellytykset.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että sovittelulla aikaansaatu kirjallinen sopimus voidaan sovittelun osapuolten pyynnöstä vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi. Direktiivi koskee siten vain sovittelussa aikaansaattujen sovintojen täytäntöönpanoa. Tämän vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi määritelmä, jonka mukaan sovinnolla tarkoitettaisiin tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyä kirjallista sopimusta, jonka riita-asian osapuolet ovat allekirjoittaneet ja jonka sovittelija on allekirjoituksellaan vahvistanut. Edellyttämällä, että myös sovittelija on allekirjoittanut sovinnon, varmistettaisiin, että kysymys on nimenomaan sovittelussa tehdystä sovintosopimuksesta, eikä osapuolten välisestä muusta sopimuksesta.

Hakemus sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi

Sovitteludirektiivissä säädetään, että sovinto on pyynnöstä voitava vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi joko tuomioistuimen tai jonkin muun viranomaisen antamalla tuomion, päätöksellä tai virallisella asiakirjalla sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa pyyntö on esitetty. Esityksen mukaan käräjäoikeus vahvistaisi kirjallisesta hakemuksesta tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi.

Sovinnon vahvistaminen

Direktiivin mukaan sovinto olisi mahdollista jättää vahvistamatta täytäntöönpanokelpoiseksi vain, jos sovintosopimuksen sisältö on sen jäsenvaltion lainsäädännön vastainen, jossa vahvistamista koskeva pyyntö esitetään, tai jos sanotun jäsenvaltion lainsäädäntö ei mahdollista sopimuksen täytäntöönpanoa.

Lakiin ehdotetaan ensinnäkin otettavaksi säännös, jossa olisi lueteltu ne vähimmäistiedot, jotka aina tulisi olla vahvistettavaksi pyydettyssä sovintosopimuksessa. Sovinnosta on käytävä ilmi sovinnon osapuolet, asia, jota sovinto koskee, sovinnon sisältö sekä sovittelija. Sovinto, joka ei täyttäisi edellä sanottuja muotovaatimuksia, ei käytännössä olisi täytäntöön pantavissa, minkä vuoksi sitä ei myöskään voisi vahvistaa.

Sovintoa ei myöskään saisi vahvistaa, jos se on lain vastainen, selvästi kohtuuton tai jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Säännös vastaisi oikeudenkäymiskaaren 20 luvun 3 §:n 1 momenttia. Vahvistamista estävä säännös olisi sekä tuomioistuinsovittelussa että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon osalta sisällöltään sama. Jos kysymyksessä on toisessa jäsenvaltiossa tehdystä sovinnosta, sovinnon lainvastaisuutta olisi arvioitava sopimukseen sovellettavan lain (*lex causae*) mukaan. Sopimukseen sovellettava laki määräytyisi kansainvälistä yksityisoikeutta koskevien säännösten perusteella.

Sovinnon vahvistaminen edellyttäisi myös, että sen sisältö on pantavissa täytäntöön siten kuin ulosottokaareissa säädetään.

Se, että sovintosopimus ei kokonaisuudessaan kuuluisi lain soveltamisalaan tai että se vain osittain olisi pantavissa pakkokeinoin täytäntöön, ei estäisi sen vahvistamista siltä osin kuin se on mahdollista.

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä tehdyn sovinnon vahvistamista koskevaan lukuun ehdotetaan otettavaksi oma säännös muutoksenhausta. Ehdotuksen mukaan sovinnon vahvistamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta tavanomaiseen tapaan siten kuin muutoksenhausta asian-

omaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään. Käräjäoikeuden päätökseen haettaisiin näin ollen muutosta hovioikeudelta.

Todistamiskielto

Direktiivissä säädetään, ettei sovittelijoita tai heidän avustajiaan tulisi velvoittaa riita-asian oikeudenkäynnissä todistamaan sovittelussa esiin tulleista seikoista. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi, että oikeudenkäymiskaaren lisätään säännös, jonka mukaan ehdotetussa laissa tarkoitettu sovittelija tai hänen avustajansa ei saisi riita-asiassa todistaa siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovittelusta asiasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt vaadi, että häntä siitä kuulustellaan. Sovittelun osapuolet voisivat niin halutessaan kuitenkin sallia, että sovittelijaa kuullaan todistajana sovittelua seuranneessa oikeudenkäynnissä. Säännöstä sovellettaisiin sekä tuomioistuinsovittelussa että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa sovittelijana toimineeseen henkilöön edellyttäen, että viimeksi mainitussa sovittelussa aikaansaatu sopimus olisi vahvistettavissa täytäntöön pantavaksi siten kuin nyt säädettyä esitettyssä laissa säädetään.

Todistamiskieltoa koskeva säännös ei tulisi sovellettavaksi rikosasiaa koskevassa oikeudenkäynnissä.

Vanhentumisen katkaiseminen

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden olisi turvattava se, ettei kanne- tai vanhentumisaikana kulumisen umpeen sovittelun aikana estä sovittelun osapuolta sovittelun jälkeen käynnistämästä riita-asian oikeudenkäyntiä tai välimiesmenettelyä. Direktiivin paneminen kansallisesti täytäntöön edellyttää tämän vuoksi, että asian käsitteleminen direktiivin soveltamisalaan kuuluvassa sovittelussa säädetään oikeudelliseksi katkaisutoimeksi. Vanhentumislakia esitetään näin ollen muutettavaksi siten, että velan vanhentuminen keskeytyisi, jos saatavaa käsitellään sellaisessa sovittelumenettelyssä, jossa tehty sovinto voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi nyt säädettyä ehdotetun lain mukaisesti. Vanhentuminen keskeytyisi, kun tehdään päätös tai sopimus saatavaa koske-

van sovittelun aloittamisesta. Vanhentuminen katsottaisiin katkenneeksi sinä päivänä, jona asian käsittely sovittelussa on päättynyt.

Direktiivin mukaan vanhentumista koskeva säännös ei vaikuttaisi jäsenvaltioita sitovien kansainvälisten sopimusten määrä- tai vanhentumisaikoja koskeviin määräyksiin. Vanhentumislain 2 §:n 1 momentin mukaan muussa laissa olevaa säännöstä velan vanhentumisesta noudatetaan vanhentumislain säännösten sijasta. Saman säännöksen 3 momentin mukaan mitä 1 momentissa säädetään, koskee soveltuvin osin erityissäännöstä, jonka mukaan velkaa koskeva kanne on pantava vireille määräajassa. Tästä seuraa, että esimerkiksi vekseli- ja shekkilain kansainvälisiin yleissopimuksiin perustuvia erityissäännöksiä, joiden mukaan vanhentumisen katkaisemiseksi ei riitä kanteen vireilletulo, vaan haaste on annettava velalliselle tiedoksi, sovelletaan vanhentumislain yleisten säännösten sijasta.

3.3 Direktiivin säännökset, jotka eivät edellytä muutoksia lainsäädäntöön

Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi sovittelun laadun varmistamiseksi rohkaistava sovittelijoita ja sovittelupalveluita tarjoavia organisaatioita itsesääntelytoimenpiteisiin sekä edistettävä sovittelijoiden perus- ja jatkokoulutusta.

Oikeusministeriö järjestää tuomioistuinsovittelua koskevaa koulutusta tuomareille. Kuntien sosiaalitoimi kouluttaa sovittelusta kiinnostuneita henkilöitä rikossovittelulaissa tarkoitetuiksi vapaaehtoisiksi sovittelijoiksi. Suomen Asianajajaliitto on järjestänyt jäsenilleen sovittelukoulutusta jo vuodesta 1999 alkaen. Sovitteludirektiivin säännösten voimaan paneminen siten, että sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi edellyttäisi sovitteluun perehtyneen sovittelijan käyttämistä, lisäisi muun ohella tarjolla olevan sovittelukoulutuksen määrää ja kannustaisi samalla mahdollisia uusia sovitteluorganisaatioita toimenpiteisiin tarjoamansa sovittelun laadun varmistamiseksi.

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot ovat velvoitetut huolehtimaan siitä, etteivät sovittelijat tai sovittelumenettelyyn osallistuvat henkilöt ole velvollisia todista-

maan välimiesmenettelyssä sovittelumenettelyssä esiin tulleista seikoista. Laki (967/1992) välimiesmenettelystä ei sisällä säännöstä jonka mukaan välimiehet voisivat pakkokeinoin, ilman tuomioistuimen myötävaikutusta velvoittaa sovittelijaa tai muuta henkilöä todistamaan välimiesmenettelyssä. Direktiivin säännös välimiesmenettelystä ei näin ollen edellytä lainmuutosta.

Direktiivin 9 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on edistettävä sitä, että yleisön saatavilla on tietoa siitä, miten sovittelijoihin ja sovittelupalveluja tarjoaviin organisaatioihin voidaan ottaa yhteyttä. Tällaista tietoa tulisi artiklan mukaan löytyä internetsivustoilta.

Suomessa Suomen sovittelufoorumi ry (SSF) vaikuttaa sovittelun alan toimijana. SSF on vuonna 2003 perustettu sovitteluliikkeen yhteistoimintajärjestö. SSF:n internetsivustolla (www.ssf-ffm.com) on saatavissa kattavasti tietoa eri sovittelumahdollisuuksista ja –menettelyistä sekä sovitteluun liittyvästä koulutuksesta. Myös sovittelua tarjoavien viranomaisten ja muiden organisaatioiden yhteystiedot löytyvät SSF:n internetsivuston kautta. Direktiivin edellyttämää tietoa sovittelusta on myös tarkoitus sisällyttää oikeusministeriön internetsivustolle (www.om.fi).

4 Esityksen vaikutukset

Tuomioistuinsovittelu

Riita-asioiden sovittelusta yleisessä tuomioistuimessa annetun lain säännökset esitetään siirrettäviksi eräitä vähäisiä tarkistusehdotuksia lukuun ottamatta muuttamattomina uuteen lakiin. Ehdotetut muutokset korostavat sovittelun osapuolten asemaa tuomioistuinsovittelussa. Ne siirtäisivät tuomioistuinsovittelua menettelynä kauemmaksi oikeudenkäynnistä ja todentaisivat sitä, ettei tuomioistuinsovittelu ole sama asia kuin sovinnon edistäminen oikeudenkäynnissä. Koska ehdotetut muutokset ovat vähäiset, ei kuitenkaan ole oletettavaa, että ne sellaisenaan vaikuttaisivat tuomioistuinsovittelussa käsiteltävien asioiden määrään merkittävästi.

Tuomioistuinsovittelu on menettelynä ollut käytössä vasta vajaat viisi vuotta, joten menettelyn asema ei ole vielä vakiintunut. Oi-

keuspoliittisen tutkimuslaitoksen keräämän aineiston mukaan vuosina 2006—2009 tuomioistuinsovittelutapauksia on ollut alioikeuksissa noin 500 kappaletta. Se on noin 3 prosenttia tapauksista, joita normaalisti on suullisessa valmistelussa tai pääkäsitelyssä.

Tapauksista kaksi kolmasosaa on tullut viereille sovittelupyynnöllä siviiliprosessissa ja yksi kolmasosa erillisellä sovitteluhakemuksella. Kaksi kolmasosaa tapauksista on päätynyt vahvistettuun sovintoon ja kolmasosassa sovintoa ei saatu aikaiseksi. Tavallisimmat asiat tuomioistuinsovittelussa ovat olleet perheasiat, työoikeudelliset asiat, vahingonkorvaukset ja kiinteistöjä koskevat asiat. Nämä ovat myös tavallisimpia asioita siviiliprosessissa.

Ehdotus menettelyksi, joka mahdollistaisi tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisen täytäntöönpanokelpoiseksi, tullee ensisijaisesti lisäämään kaupallisten toimijoiden ja järjestöjen tarjoamia sovittelupalveluita ja palvelujen käyttöä. Esityksellä ei tältä osin olisi vaikutusta tuomioistuinsovitteluun. On kuitenkin todennäköistä, että mahdollisuus vahvistaa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehty sovinto täytäntöönpanokelpoiseksi lisää yleisön tietoisuutta sovittelusta riidanratkaisuvaihtoehtona. Kun tieto eri sovittelumahdollisuuksista lisääntyy, lisää se todennäköisesti myös tuomioistuinsovittelujen määrää.

Sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi

Mahdollistamalla, että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehty sovinto voidaan tuomioistuimessa vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi, edistetään sovittelun käyttöä ristiriitojen ratkaisukeinona. Tuomioistuimen ulkopuolisesta sovittelusta tulisi entistä selkeämpi vaihtoehto niin tuomioistuinsovittelulle kuin oikeudenkäynnillekin. Uusi laki tulee tullessaan voimaan todennäköisesti laajentamaan ja monipuolistamaan sovittelupalvelutarjontaa.

Sovittelu on yleensä riidanratkaisukeinona edullisempi vaihtoehto kuin täysimittainen, riitaisa oikeudenkäynti. Riitojen ratkaiseminen sovittelussa oikeudenkäynnin sijaan olisi

edullisempaa sekä valtiolle että riidan osapuolille.

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi olisi uusi asiaryhmä käräjäoikeuksissa. Sovinto vahvistettaisiin hakemuksen perusteella kirjallisessa menettelyssä. Sovinnon vahvistaminen edellyttäisi kaikkien sovinnon osapuolten nimenomaista suostumusta. Sanottu seikka keventää vahvistamismenettelyä, eikä ole oletettavaa, että sovintojen vahvistamishakemukset mainittavasti kuormittaisivat käräjäoikeuksia.

Kotimaisten sovintojen lisäksi vahvistettavaksi tulisi myös toisissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa tehtyjä sovintoja. Unionissa annetut riita-asian tuomiot voidaan panna toisessa jäsenvaltiossa täytäntöön muun muassa Bryssel I asetuksen mukaan. Asetus on ollut voimassa jo kauan ja menettelyä voidaan pitää vakiintuneena. Tästä huolimatta Bryssel I asetukseen perustuvat täytäntöönpanohakemukset on asiaryhmänä merkitykseltään vähäinen. Ei näin ollen ole oletettavaa, että muussa jäsenvaltiossa tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä tehtyjen sovintojen vahvistamisesta tulisi tuomioistuimissa asiaryhmänä sellainen, että sillä olisi sanottavia organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

Tässä yhteydessä voidaan mainita, että sovittelussa tehtyt sovinnot, jotka on toisessa EU-valtiossa vahvistettu virallisiksi asiakirjoiksi, ovat muissa jäsenvaltioissa pantavissa täytäntöön Bryssel I asetuksen kautta.

Muut muutosehdotukset

Ehdotuksen mukaan sovittelun aloittaminen olisi oikeudellinen katkaisutoimi. Muun muassa kilpailurajoituksista annetun lain (480/1992) 18 a §:n 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittajan oikeus vaatia toiselta elinkeinonharjoittajalta vahingonkorvausta kilpailulainsäädännön rikkomisen perusteella vanhenee, jollei korvauskannetta ole pantu vireille viiden vuoden kuluttua siitä, kun elinkeinonharjoittaja sai tiedon tai hänen olisi pitänyt saada tieto vahingon ilmenemisestä.

Edellä mainitusta säännöksestä seuraa, että vahingonkorvauskanne on varmuuden vuoksi pantava vireille käräjäoikeudessa tilanteessa,

jossa kiistan osapuolet vielä käyvät neuvotte-luja asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi. Näin myös usein toimitaan. Oikeudenkäynti-kulujen välttämiseksi haastehakemuksen teh-nyt asianosainen usein samalla kuitenkin pyytää tuomioistuinta olemaan antamatta haastetta vastapuolelle tiedoksi siksi kunnes neuvottelut ovat lopullisesti kariutuneet.

Käytäntö ei ole asianosaisten eikä kärjäoikeuden näkökulmasta katsoen järkevä. Vahingonkorvausta vaativan osapuolen on laadittava oikeudenkäymiskaaren mukainen laaja haastehakemus. Kärjäoikeudessa taas on vireillä asioita, joiden käsittely ei asianosaisten toivomuksesta etene. Mahdollisuus katkaista kilpailulainsäädännön rikkomiseen perustuvan vahingonkorvausoikeuden vanhentuminen muulla tavalla kuin vahingonkorvauskanteen nostamisella kärjäoikeudessa parantaisi kilpailurajoituslain käytännön toimivuutta.

Kesäkuussa 2010 eduskunnalle annetussa hallituksen esityksessä 88/2010 vp uudeksi kilpailulaiksi edellä mainittu lainsäädäntö esitetään kumottavaksi. Uusi kilpailulaki sisältäisi kuitenkin kilparajoituksista annetun lain 18 a §:ää vastaavan säännöksen. Säännöksen sisältöä esitetään kuitenkin eräiltä osin muutettavaksi. Lakiehdotuksen 20 §:n 3 momentin mukaan kilpailulainsäädännön rikkomiseen perustuva oikeus korvaukseen vanhentuisi, jollei korvauskannetta ole pantu vireille kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomisen tapahtui, tai jatkettun rikkomisen osalta kymmenen vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkominen päättyi.

5 Asian valmistelu

Ehdotus hallituksen esitykseksi on valmisteltu oikeusministeriön 1 päivänä lokakuuta 2009 asettamassa työryhmässä. Työryhmässä on oikeusministeriön lisäksi ollut edustettuna Helsingin kärjäoikeus, Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Keskuskauppakamari sekä Suomen Asianajajaliitto. Työryhmä luovutti mietintönsä 22 päivänä huhtikuuta 2010 (Sovitteludirektiivin täytäntöönpano, oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 36/2010).

Oikeusministeriö pyysi työryhmän ehdotuksesta lausunnon 34 eri viranomaiselta, jär-

jestöltä ja asiantuntijalta. Pyydetyistä lausunnoista saapui yhteensä 26. Lausunnoista on julkaistu tiivistelmä (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 64/2010). Esitykseen sisältyvät ehdotukset on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä sovittelutyöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta.

Lausunnonantajat ovat puoltaneet mietinnössä ehdotettua lakiteknistä ratkaisua. Lausunnonantajat ovat myös kannattaneet ehdotusta siitä, että sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevia säännöksiä sovellettaisiin sekä rajat ylittäviin riita-asioihin että asioihin, joissa ei ole liittymiä muihin jäsenvaltioihin. Myös todistamiskielltoa sekä sovittelun säätämistä oikeudelliseksi katkaisutoimeksi koskevia ehdotuksia on kannatettu yksimielisesti. Näiltä osin työryhmän ehdotukseen ei esitetä tehtäväksi muutoksia.

Mietinnössä ehdotettua menettelyä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamiseksi täytäntöönpanokelpoiseksi on kannatettu. Useampi lausunnonantaja on kuitenkin vahvistamismenetellän ongelmakohtana tuonut esiin sovintosopimuksen kuulumisen lain soveltamisalaan ja sen vahvistamisen esteiden arviointi sovintosopimukseen sovellettavan lain mukaan. Riita-asian määritelmää ei myöskään ole pidetty riittävän selkeänä. Laista tai lain perusteluista tulisi selkeästi käydä ilmi, kuuluvatko lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta koskevat sopimukset lakiehdotuksen 3 luvun soveltamisalaan vai ei.

Se, minkä lain perusteella tulisi arvioida sopimuksen kuulumisen direktiivin soveltamisalaan, ei ole direktiivissä yksiselitteisesti säädetty. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kysymys sovintosopimuksen kuulumisesta nyt säädettäväksi ehdotetun lain soveltamisalaan arvioitaisiin Suomen aineellisen lainsäädännön mukaan. Esimerkiksi lakiehdotuksen 3 luvussa säänneltyä menettelyä ei sovellettaisi lapsen huoltoa, tapaamisoikeutta ja elatusta koskeviin sopimuksiin siitä riippumatta, ovatko sanotut sopimukset sovintosopimukseen sovellettavan lain mukaan sellaisia, joista osapuolet saavat sopia ilman viranomaisen myötävaikutusta vai ei. Asian selkeyttämi-

seksi laissa todettaisiin nimenomaisesti, että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyä sopimusta lapsen huoltoa, tapaamisoi-keutta tai elatusta koskevassa asiassa ei voida vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi lain 3 luvussa säädettyssä menettelyssä.

Eduskunnan oikeusasiamies on lausunno-saan esittänyt, että sovittelupalveluja tarjoa-vien kaupallisten toimijoiden tai järjestöjen piiriin rajaamista tulisi harkita jatkovalmistel-ussa. Lisäksi tulisi harkita tarvetta säätää yk-sityisten palveluntarjoajien toiminnan ylei-sestä johdosta, ohjauksesta ja valvonnasta.

Ehdotusta ei ole sisällytetty hallituksen esi-tykseen, koska sovitteludirektiivi ei mahdol-lista tällaisen rajauksen tekemistä. Erityisesti muissa jäsenvaltioissa sovittelupalveluja tar-joavien toimijoiden piiriin rajaaminen olisi käytännössä mahdotonta. Kaupallisten palve-luntarjoajien sovittelua ei myöskään voida rinnastaa esimerkiksi rikossovitteluun, joka on lain perusteella viranomaisjohtoista.

Mietinnön ehdotukset tuomioistuinsovitte-lua koskevien säännösten muuttamiseksi ovat saaneet lausunnonantajilta muita säännöseh-dotuksia ristiriitaisemman vastaanoton.

Eduskunnan oikeusasiamies on esimerkiksi suhtautunut varauksellisesti työryhmän eh-dottamaan mahdollisuuteen pyytää tietyn tuomarin määräämistä sovittelijaksi. Edellä 3.2 jakson tuomioistuinsovittelua koskevassa osiossa sanotuin perustein työryhmän ehdo-tus on kuitenkin sisällytetty hallituksen esi-tykseen.

Työryhmä on mietinnössään ehdottanut, et-tä tuomioistuinsovittelu lähtökohtaisesti toi-mitettaisiin yleisön läsnä olematta, jolleivät sovittelun osapuolet toisin sovi. Merkittävä osa lausunnonantajista on kannattanut tuo-mioistuinsovittelun yleisöjulkisuuden rajoit-

tamista mietinnössä ehdotetulla tavalla, mut-ta ehdotusta on myös vastustettu.

Ehdotusta puoltavat tahot ovat korostaneet sovittelun luottamuksellisuuden merkitystä. Ehdotusta vastustavat tahot ovat taas koros-taneet viranomaistoiminnan julkisuutta pää-sääntönä ja perustuslain tuomioistuintoimin-nalle asettamia vaatimuksia. Molemmissa mielipiteissä on varteenotettavia näkökohtia. Palautteen johdosta työryhmän ehdotusta eh-dotetaan hallituksen esityksessä tarkistetta-vaksi siten, että sovittelun osapuolten mah-dollisuutta vaikuttaa sovittelutapahtuman julkisuuteen lisättäisiin nykyisestä ilman, että menettely lähtökohtaisesti olisi luottamuksel-lista.

Työryhmän mietinnössä oli ehdotettu, että sovinnon aikaansaamista koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, ettei sovittelija enää voisi oma-aloitteisesti edes osapuolten suostumuk-sella tarjoutua tekemään ehdotusta kiistan ratkaisemiseksi. Ainoastaan silloin, kun osa-puolet sitä erikseen pyytävät, voisi sovittelija tehdä ehdotuksen asian sovinnolliseksi rat-kaisemiseksi. Tässäkin tapauksessa tulisi so-vintoehdotus perustua sovittelussa esiin tul-leisiin näkökohtiin ja osapuolten tarpeisiin eikä nykyisen lain mukaisesti siihen, mikä olisi kohtuullinen ratkaisu.

Ehdotusta sekä kannatettiin että vastustet-tiin. Tuomioistuinsovittelijan oikeutta tehdä sovintoehdotus pidettiin tärkeänä esimerkiksi tilanteissa, joissa kummankaan osapuolen kasvot ei salli ensimmäisenä pyytää sovin-toehdotusta. Vastustuksen vuoksi ehdotusta ei ole sisällytetty hallituksen esitykseen. Edellä 3.2 jakson tuomioistuinsovittelua kos-kevaan osioon sisällettiin perustein sovinnon aikaansaamista koskevaa säännöstä esitetään kuitenkin muutettavaksi siten, ettei kohtuulli-suusharkintaa enää mainittaisi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin riita-asioiden ja riitaisten hakemusasioiden sovitteluun yleisissä tuomioistuimissa eli tuomioistuinsovitte- luun. Pykälä vastaisi sisällöltään nykyisen tuomioistuinsovitte- luun koskevan lain 1 §:ää.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellet- tisiin myös tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamiseen täytäntöönpanokelpoiseksi. Momentin mu- kaan lain soveltamisalaan kuuluisivat täytän- töönpanokelpoiseksi vahvistamisen osalta Suomessa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyt sovinnot.

Pykälän 3 momentissa lain soveltamisalaa tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä tehtyjen sovintojen vahvistamisen osalta laa- jennettaisiin koskemaan myös toisessa Eu- roopan unionin jäsenvaltiossa tehtyyn sovint- toon. Lain soveltamisalaan kuuluisi sekä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa että tuomioistuinsovitte- lussa tehtyjen sovint- tojen vahvistaminen täytäntöönpanokelpoi- seksi. Laki koskisi kuitenkin vain sovitteludi- rektiivissä tarkoitettuja sovintoja. Näin lain sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokel- poiseksi koskevia säännöksiä sovellettaisiin ainoastaan sellaisiin muussa jäsenvaltiossa tehtyihin sovintoihin, jotka koskevat rajat ylittävää riitaa.

Lain säännöksiä ei sovellettaisi Tanskassa tehtyihin sovintoihin.

2 §. Suhde muihin säännöksiin. Pykälässä säädettäisiin lain suhteesta muualla lainsää- dännössä olevien sovittelusäännöksiin. Sovit- telulaki olisi yleislaki. Yleisten periaatteiden mukaan erityislaki menee yleislain edelle. Pykälässä säädettäisiin, että muussa laissa olevia säännöksiä sovittelusta tai sovitteluun liittyvästä seikasta noudatetaan säädettävän

lain säännösten sijasta. Laki ei esimerkiksi vaikuttaisi avioliittolain mukaiseen perheasi- oiden sovittelua koskevaan lainsäädäntöön, lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevan lain sovittelusäännöksiin tai lapsen huollon ja tapaamisoikeuden täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiin. Se ei myöskään vaikuttaisi rikossovittelulain soveltamiseen siltä osin kuin sanotussa laissa on riita-asioiden sovit- telua koskevia säännöksiä. Rikossovittelua koskevassa laissa ei säädetä sovinnon täytän- töönpanokelpoisuudesta. Jos rikossovittelu- lain mukaisessa sovittelussa tehdyn riita- asiaa koskevan sovinnon osapuolet haluavat vahvistuttaa sovintonsa täytäntöönpanokel- poiseksi, tämä voitaisiin tehdä nyt ehdotetun lain 3 luvun mukaisessa menettelyssä.

2 luku Tuomioistuinsovitte- lu

Lukuun sisällytettäisiin säännökset, jotka koskevat yksinomaan tuomioistuinsovitte- luä.

3 §. Tuomioistuinsovitte- lun tavoite ja edel- lytykset. Pykälässä säädettäisiin tuomiois- tuinsovitte- lun tavoitteesta ja edellytyksistä. Pykälä vastaisi sisällöltään nykyisen tuomio- istuinsovitte- luä koskevan lain 2 ja 3 §:ää.

4 §. Tuomioistuinsovitte- lun aloittaminen. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovitte- lun aloittamisesta. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 4 §:ää. Pykälän 1 mo- menttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tuomioistuinsovitte- luä koske- vassa hakemuksessa voidaan pyytää, että tiet- ty tuomioistuimen tuomari määrätään sovitte- lijaksi. Ehdotettua muutosta on selostettu edellä esityksen keskeiset ehdotuksen sisäl- tävän 3.2 jakson tuomioistuinsovitte- luä kos- kevassa osiossa.

5 §. Sovittelija ja sovittelijan avustaja. Py- kälässä säädettäisiin sovittelijasta ja sovitteli- jan avustajasta. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 5 §:ää. Pykälän 2 mo- mentin mukaan sovittelija, eli tuomioistui- men tuomari, voi tarvittavan asiantuntemuk- sen turvaamiseksi tai sovittelun edistämiseksi muuten osapuolten suostumuksella käyttä- ä avustajaa. Tällainen avustaja, joka on osa- puolten kustantama, voi niin sovittaessa hoi-

taa useampia sovittelijan tehtäviä. Hän voi esimerkiksi käydä osapuolten kanssa neuvotteluja.

Sovittelutyöryhmä on harkinnut kysymystä siitä, tulisiko tuomioistuimen ulkopuolinen henkilö suoraan voida määrätä sovittelijaksi tuomioistuinsovittelussa. Esimerkiksi voimassa olevaa tuomioistuinsovittelulakia edeltävässä työryhmämietinnössä (oikeusministeriön työryhmämietintö 2003:2) tällaista mahdollisuutta esitettiin. Ehdotuksen saama lausuntopalaute oli kuitenkin tältä osin varauksellinen ja sitä pidettiin vastuu- ja kustannuskysymyksiin liittyvistä syistä ongelmallisena. Muun muassa näistä syistä nykyistä lainsäädäntöä siitä, millä edellytyksillä ja missä määrin ulkopuolinen henkilö voi hoitaa sovittelijan tehtäviä tuomioistuinsovittelussa, ei esitetä muutettaviksi.

6 §. Tuomioistuinsovittelun toteutus. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovittelun toteutuksesta. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 6 §:ää.

7 §. Sovinnon aikaansaaminen. Pykälässä säädettäisiin sovinnon aikaansaamisesta tuomioistuinsovittelussa. Ehdotus vastaa pääosin voimassa olevan lain 7 §:ää. Pykälän 1 momenttiin ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia. Säännöksen 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sovittelijan ehdotus sovinnoksi nykyistä selkeämmin olisi tulevaisuuteen tähtäävä.

8 §. Sovinnon vahvistaminen. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovittelussa aikaansaadun sovinnon vahvistamisesta. Pykälä vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 8 §:n 2 momenttia. Nykyisen lain 8 §:n 1 momenttia ei tarpeettomana esitetä siirrettäväksi uuden lain vastaavaan säännökseen.

9 §. Tuomioistuinsovittelun päättyminen. Pykälässä säädettäisiin sovittelun päättymisestä. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen lain 9 §:ää.

10 §. Lapsen asemaa ja oikeutta koskevat asiat. Pykälässä säädettäisiin lapsen elatusta, huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien asioiden sovittelusta. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen lain 18 §:ää.

11 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen lain 10 §:ää.

12 §. Tuomioistuinsovittelun julkisuus. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovittelun julkisuudesta. Nykyisen lain sovittelun julkisuutta koskevan 12 §:n ensimmäistä ja toista virkettä ei muutettaisi. Säännöksen kolmas virke muutettaisiin koskemaan sovittelua kokonaisuudessaan. Säännöksen mukaan osapuolten pyynnöstä sovittelu voitaisiin toimittaa yleisön läsnä olematta, jollei luottamus sovittelun asianmukaisuuteen tai muu painava syy edellytä asian julkista käsittelyä. Säännösmuutoksen sisältöä ja perusteita on selostettu edellä 3.2 jakson tuomioistuinsovittelua koskevassa osiossa.

13 §. Salassapitovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin sovittelijan ja sovittelijan avustajan vaitiolovelvollisuudesta. Sovittelija tai sovittelijan avustaja ei saisi ilmaista mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovittavasta asiasta, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan tietojen ilmaisemiseen tai laissa muuta säädettyä.

Sovitteludirektiivin mukaan sovittelija tai sovittelumenettelyyn osallistuneet muut henkilöt eivät ole velvollisia todistamaan siviilitai muussa kauppaoikeudellisessa oikeudenkäynnissä tai välimiesmenettelyssä sovittelussa esiin tulleista seikoista. Säännös todistamiskiellosta ehdotetaan tässä esityksessä otettavaksi oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun. Direktiivi ei sisällä vaitiolovelvollisuutta koskevaa säännöstä eikä näin ollen edellytä vaitiolovelvollisuutta koskevan säännöksen sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön. Olisi kuitenkin epäjohtonmukaista, jos henkilö, joka ei ole velvollinen todistamaan sovittelussa esiin tulleista seikoista oikeudessa, voisi paljastaa samoja seikkoja sivullisille. Tämän vuoksi sovittelijan vaitiolovelvollisuutta koskeva säännös esitetään sisällytettäväksi lain tuomioistuinsovittelua koskevaan lukuun.

14 §. Sovittelijan esteellisyys. Pykälässä säädettäisiin sovittelijan esteellisyydestä. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen lain 15 §:ää.

15 §. Osapuolten edustaminen. Pykälässä säädettäisiin osapuolten edustamisesta. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 11 §:ää.

16 §. Vetoamiskielto. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovittelun osapuolten vetoamiskiellosta. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen lain 13 §:ää.

17 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakukiellosta eräisiin tuomioistuinsovittelussa tehtyihin päätöksiin. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 16 §:ää.

3 luku **Tuomioistuimen ulkopuolisen
sa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen täytännönpanokelpoiseksi**

18 §. Tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu. Pykälässä määriteltäisiin millaiseen tuomioistuimen ulkopuoliseen sovitteluun lain säännöksiä sovellettaisiin. Määritelmät olisivat sovitteludirektiivin mukaiset.

Pykälän *1 momentti* vastaisi direktiivin 3 artiklan a kohtaa. Momentin mukaan laissa tarkoitetaan tuomioistuimen ulkopuolisella sovittelulla jäsenneiltyä menettelyä, jossa riita-asian osapuolet pyrkivät vapaaehtoisesti ratkaisemaan riitansa sovinnollisesti sovittelijan avustuksella.

Menettely olisi ehdotuksessa tarkoitettulla tavalla jäsenneilty silloin, kun sovittelu on toimitettu sopimuksen, sääntöjen tai muun vastaavan järjestelyn perusteella, esimerkiksi sovittelua koskevan päätöksen perusteella. Sovittelu olisi jäsenneiltyä, jos sovittelija toimii sovittelupalveluja tarjoavan organisaation palveluksessa ja organisaatiolla on sovittelua koskevat säännöt, joita heidän sovittelijansa noudattavat. Esimerkiksi Suomen Asianajajaliiton sovintomenettely olisi säännöhdotuksessa tarkoitettujen arvosteluperusteen mukainen.

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyyn sovintoon sovellettavaa lainsäädäntöä sovellettaisiin myös rikosasian sovittelussa tehtyyn sovintoon siltä osin kuin menettelyssä saavutettu sovinto koskee riita-asiaa, esimerkiksi vahingonkorvausta. Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelussa menettelyn kulusta säädetään rikossovittelulaissa. Rikossovittelulain mukainen sovittelu olisi lainkohdassa tarkoitettulla tavalla jäsenneilty menettely.

Se, että menettelyn olisi oltava jäsenneilty, ei tarkoita sitä, että menettelyssä olisi noudatettava ennalta säänneltyä yksityiskohtaista kaavaa. Päinvastoin käytetään sovittelussa yleensä erilaisia, tilanteeseen kulloinkin sopivia neuvottelu- ja sovittelutekniikoita. Yksin menettelyn monimuotoisuus ei tarkoittaisi sitä, ettei sovittelu olisi jäsenneiltyä.

Sovitteludirektiivin 3 artiklan a kohdan mukaan sovittelulla tarkoitetaan menettelyä, jossa tavoite on, että sovittelun osapuolet itse vapaaehtoisesti pyrkisivät ratkaisemaan riitansa. Myös tämä direktiivin määritelmä sisällytettäisiin säännökseen.

Sovittelun tulisi aina perustua vapaaehtoisuuteen. Tästä seuraa, että sovittelun osapuolilla, tai toisella heistä, tulisi menettelyn puitteissa aina olla oikeus päättää sovittelun milloin tahansa. Säännöksiä ei näin ollen sovellettaisi esimerkiksi sellaisessa menettelyssä tehtyyn sovintoon, jossa osapuolet etukäteen sitoutuvat noudattamaan sovittelijan ratkaisusuositusta tilanteessa, jossa varsinainen sovinto jää saavuttamatta.

Pykälän *2 momentissa* todettaisiin, että lain säännöksiä ei sovelleta menettelyyn, jonka tarkoituksena on, että sovittelija tekee asiantuntijana päätöksiä tai ratkaisusuosituksia riippumatta siitä, ovatko sanotut päätökset tai suositukset osapuolia sitovia. Säännöhdotus on muotoiltu sovitteludirektiivin 11 perustelukappaleen mukaiseksi. Sanotun perustelukappaleen mukaan sovitteludirektiiviä ei tulisi soveltaa sovinnon edistämiseen oikeudenkäynnissä, kuluttajavalitusmenettelyihin, välimiesmenettelyihin, asiantuntijapäätöksiin tai virallisiin ratkaisusuosituksiin johtaviin menettelyihin.

Pykälän *3 momentissa* täsmennettäisiin 1 momentissa käytettyjä käsitteitä. Momentin *1 kohdassa* todettaisiin, että riita-asialla tarkoitetaan sellaista siviili- tai kauppaoikeudellista riita-asiaa, jossa sovinto on sallittu. Määritelmä olisi sovitteludirektiivin asiallista soveltamisalaa koskevan 1 artiklan 2 kohdan mukainen. Määritelmän ulkopuolelle rajautuisivat näin ollen asiat, joista sopiminen edellyttää viranomaisen myötävaikutusta.

Direktiivin 10 perustelukappaleen mukaan direktiiviä ei sovelleta oikeuksiin ja velvoitteisiin, joista osapuolet asianomaisen sovellettavan lain mukaan ei saa määrätä itse. Pe-

rustelukappaleessa todetaan myös, että tällaiset oikeudet ja velvoitteet ovat erityisen yleisiä perheoikeuden ja työoikeuden alalla. Se, minkä lain perusteella sopimuksen kuuluminen direktiivin soveltamisalaan tulisi arvioida, ei direktiivin perusteella kuitenkaan ole täysin yksiselitteistä. Kun sovintosopimus määrättäisiin 3 luvussa säädettyssä menettelyssä täytäntöönpanokelpoiseksi, sopimus on tarkoitus panna täytäntöön Suomessa. Tämän vuoksi myös kysymys siitä, koskeeko sovintosopimus dispositiivista riita-asiaa, tulisi ensisijaisesti arvioida Suomen aineellisen lain-säädännön mukaan.

Tässä yhteydessä huomattava on, että rikosasiaan liittyvä vahingonkorvausvaatimus on tavanomainen momentin 1 kohdassa tarkoitettu riita-asia ja korvausvaatimusta koskeva sopimus kuuluisi näin ollen lain 3 luvun säännösten soveltamisalaan.

Momentin 2 kohdan mukaan sovittelijana tulisi olla sovitteluun koulutettu henkilö, joka hoitaa sovittelutehtäviä joko yksityisesti tai sovittelupalveluja tarjoavan organisaation palveluksessa. Edellyttämällä tietyn tasoista sovitteluun perehtyneisyyttä varmistettaisiin sovittelun tehokkuus, puolueettomuus ja asiantuntevuus eli käytännössä sovittelun laatu.

Oikeusministeriö järjestää tuomareille sovittelukoulutusta. Koulutus on kolmetasoinen ja koostuu kaksipäiväisestä peruskoulutuksesta, kolmipäiväisestä sovitteluseminaarista sekä kaksipäiväisestä syventävästä koulutuksesta. Sovittelukoulutusta on saatavilla myös oikeushallinnon ulkopuolella. Esimerkiksi Suomen Asianajajaliitto on järjestänyt sovittelukoulutusta vuodesta 1999 alkaen. Asianajajaliiton järjestämä sovittelun perus- ja jatkokoulutus kestää yhteensä kolme päivää ja koulutus sisältää sekä sovittelun teoriaa että käytännön harjoitustehtäviä. Kuntien sosiaalitoimi tai toimeksiantosopimuksen tehnyt järjestö kouluttaa henkilöitä rikossovittelulaissa tarkoitetuiksi vapaaehtoisiksi sovittelijoiksi. Peruskoulutus kestää yleensä 35 tuntia ja täydennyskoulutusta vapaaehtoisovittelijoille järjestetään jatkuvasti. Koulutuksen suorittaneet sovittelijat voivat sovitella myös rikossovittelulain perusteella soviteltavia riita-asioita.

Sovittelussa keskeistä on vuorovaikutus, luottamus ja puolueettomuus. Myös muut

taidot, kuten aktiivinen kuunteleminen, tunteiden hallinta ja hyvän neuvotteluilmapiiirin luominen, ovat tärkeitä osaamisalueita. Tämän vuoksi sovittelijan kyvykkyyttä arvioidessa ei ole niinkään ratkaisevaa, onko hän saanut sovittelua koskevan perehtyneisyytensä rikossovittelussa, tuomioistuinsovittelussa, perheasiainsovittelussa tai sovitellessaan suurten yritysten välisiä sopimusriitoja, eikä se, millainen peruskoulutus hänellä on.

Jos sovittelijana toiminut henkilö on useita vuosia hoitanut sovittelutehtäviä, hänen ei yleensä tarvitsisi erikseen osoittaa osallistumista muodolliseen koulutukseen ollakseen 2 kohdan määritelmän mukainen sovittelija. Jos kysymys on sovinnosta, joka on tehty toisessa jäsenvaltiossa tai sovittelijasta, joka tarjoaa palvelujaan yksityisesti, tulisi asianmukainen todistus tai vastaava asiakirja liittää sovinnon vahvistamista koskevaan hakemukseen.

Momentin 3 kohdan mukaan sovinnolla tarkoitetaan tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyä kirjallista sopimusta, jonka sovinnon osapuolet ovat allekirjoittaneet ja jonka sovittelija on allekirjoituksellaan vahvistanut. Säännöksestä seuraa, että sovintosopimuksen on oltava kirjallinen ollakseen vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi.

Pykälän 4 momentissa säädetäisiin 3 luvun säännösten soveltamisesta lapsen huolto- ja tapamisoikeutta tai elatusta koskevassa asiassa tehtyyn sovintosopimukseen. Säännöksen mukaan sanottuja tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyjä sovintoja ei voitaisi vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi luvussa säädettyssä menettelyssä. Säännöstä sovellettaisiin sekä Suomessa että toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehtyyn sovintoon.

19 §. Sovinnon sisältö. Pykälässä on lueteltu ne tiedot, jotka on oltava täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettavassa sovintosopimuksessa.

Sovintosopimuksen tietojen perusteella olisi pykälän 1 kohdan mukaan voitava selvittää sopimuksen osapuolet. Tähän tarkoitukseen sopimukseen olisi kirjattava ainakin osapuolten nimet kokonaisuudessaan ja yleensä myös tuomioistuimen toimivallan varmistamiseksi osapuolten koti- tai asuinpaikka.

Sovintosopimuksessa olisi 2 kohdan mukaan selostettava sovinnon kohteena oleva

asia. Jos kysymys olisi esimerkiksi vahingon- teosta aiheutuneen vahingon korvaamisesta, tulee tämä seikka todeta sovintosopimukses- sa.

Säännöksen *3 kohdan* mukaan sovinnon si- sältö eli sovittelun lopputulos olisi yksilöitä- vä sellaisella tarkkuudella, että sen sisältävät sitoumukset voidaan ulosottokaaren säännös- ten mukaisesti panna täytäntöön. Täytän- töönpanokelpoiseksi vahvistettavasta sopi- muksesta on esimerkiksi käytävä selkeästi ilmi, kuka korvaa ja kenelle korvaus suorite- taan.

Sovintosopimukseen on *4 kohdan* mukaan sisällytettävä tiedot sovittelijasta. Jos sovitte- lija esimerkiksi edustaa sovittelupalveluja tarjoavaa organisaatiota, tulisi myös tämä il- metä sopimuksesta.

20 §. Sovinnon vahvistaminen täytäntöön- panokelpoiseksi. Pykälä sisältäisi vahvista- mismenettelyä koskevat säännökset.

Pykälän *1 momentin* mukaan käräjäoikeus vahvistaisi sovinnon täytäntöönpanokelpoi- seksi kokonaan tai osittain. Esimerkiksi ri- kosoikeuden alaan kuuluva sovinto, jossa kuitenkin rikosasian lisäksi sovitaan myös vahingonkorvausvelvollisuudesta, voidaan ehdotuksen mukaan vahvistaa vahingonkor- vausta koskevilta osin täytäntöönpanokelpoi- seksi. Tällöin päätöksessä olisi erikseen mai- nittava mikä sovintosopimuksessa tarkoitettu oikeustoimi päätöksellä vahvistetaan täytän- töönpanokelpoiseksi.

Myös dispositiivisessa riita-asiassa tehty sovinto voi sisältää seikkoja, jotka eivät ole ulosottokaaren säännösten perusteella panta- vissa täytäntöön. Tältä osin täytäntöön- panokelpoiseksi voitaisiin vahvistaa vain se osa sovinnosta, joka on käytännössä panta- vissa täytäntöön. Siitä, ettei sovintosopimus ole kokonaisuudessaan vahvistettavissa täy- täntöönpanokelpoiseksi, ei kuitenkaan lähtö- kohtaisesti seuraisi, että käräjäoikeuden olisi sovinnon vahvistamista koskevassa päätök- sessään aina eriteltävä miltä osin sovinto on täytäntöönpanokelpoinen. Nykyisinkin tuo- mioistuimissa vahvistetaan täytäntöön- panokelpoisiksi sovintoja, jotka sisältävät myös pääasiaan liittymättömiä sivusitoumuk- sia, joita ei ole käytännössä mahdollista pan- na pakkokeinoin täytäntöön. Koska tällaisis- sa tilanteissa pääasiallinen velvoite yleensä

on selkeä, sovinnot vahvistetaan sellaisenaan ilman, että vahvistamisratkaisussa eriteltäi- siin täytäntöönpanokelpoiset osat niistä, joita ei voida panna täytäntöön. Menettelystä ei ole aiheutunut käytännön ongelmia ulosotos- sa. Mitään estettä sille, että tuomioistuin pää- töksessään erikseen erittelee sovinnosta täy- täntöönpanokelpoiseksi vahvistettavan osan, ei luonnollisestikaan ole.

Tuomioistuimen päätökseen sovintosopi- muksen vahvistamisesta täytäntöönpanokel- poiseksi liitettäisiin tuomioistuimelle hake- muksen yhteydessä annettu alkuperäinen so- vintosopimus.

Momentissa todettaisiin, että asia pannaan vireille käräjäoikeuden kansliaan toimitetta- valla kirjallisella hakemuksella. Toisin kuin esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren mukaisis- sa hakemusasioissa, hakemusta ei saisi esit- tää suullisesti.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin hake- musasiaan osallisista. Säännöksen mukaan hakemuksen voisivat tehdä sovinnon osapuol- let yhdessä taikka yksi tai useampi osapuoli muiden osapuolten nimenomaisella suostu- muksella. Jos hakemus ei ole kaikkien osa- puolten yhteisesti tekemä, olisi siihen liitet- tävä muiden osapuolten kirjallinen suostu- mus sen tekemiseen.

Lakiin ei ehdoteta otettavaksi erillistä säännöstä asiaan osallisten kuulemisesta. Koska kysymys on hakemuksesta vireille tu- levasta asiasta, menettelyssä sovellettaisiin lain 26 §:n mukaisesti soveltuvin osin oikeu- denkäymiskaaren 8 lukua.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin hake- muksen sisällöstä. Hakemuksessa olisi esi- merkiksi ilmoitettava pyyntö siitä, että sovinto olisi vahvistettava täytäntöönpanokelpoi- seksi. Lisäksi hakemuksessa olisi ilmoitetta- va millä perusteella tuomioistuin on toimi- valtainen, jos toimivaltaperuste - osapuolen kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka - ei il- mene esimerkiksi sovintosopimuksesta.

Hakemuksessa olisi lisäksi soveltuvin osin ilmoitettava oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot. Viitattujen lainkohtien mukaan hakemukses- sa on muun muassa ilmoitettava tuomiois- tuimen nimi, asiaan osallisten nimet, ammatit ja kotipaikat, mahdollisen laillisen edustajan nimi sekä prosessiosoite. Hakijan on myös

allekirjoitettava hakemus. Jos hakija ei ole hakemustaan itse laatinut, hakemuksen laatijan on allekirjoitettava se. Laatijan on myös ilmoitettava ammatinsa ja asuinpaikkansa.

Pykälän 4 momentissa lueteltaisiin hakemukseen liitettävät asiakirjat. Momentin 1 kohdan mukaan hakemukseen olisi liitettävä alkuperäinen sovintosopimus tai sen jäljennös. Jos sovintosopimus on laadittu muulla kuin suomen- tai ruotsinkielellä, on hakemukseen momentin 2 kohdan mukaan liitettävä sovintosopimuksesta oikeaksi todistettu käännös joko suomeksi tai ruotsiksi, jollei tuomioistuin myönnä tästä poikkeusta.

Jos hakemus ei ole sovinnon osapuolten yhteinen, hakemukseen on momentin 3 kohdan mukaan liitettävä muiden sovinnon osapuolten kirjalliset suostumukset sovinnon vahvistamiseen.

Momentin 4 kohdan mukaan hakemukseen olisi lisäksi liitettävä jäljennös sovittelua koskevasta kirjallisesta sopimuksesta tai muu vastaava selvitys, josta ilmenee sovittelumenettelyn täyttäneen ehdotetun lain 18 §:n 1 momentin edellytykset. Tarvittaessa hakemuksen yhteydessä tulisi myös esittää selvitystä siitä, että sovittelija on lain edellyttämällä tavalla koulutettu.

21 §. Toimivaltainen tuomioistuin. Pykälässä säädettäisiin vahvistamisasioissa toimivaltaisesta tuomioistuimesta. Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehty sovinto vahvistettaisiin täytäntöönpanokelpoiseksi käräjäoikeudessa. Toimivaltainen käräjäoikeus olisi se, jonka tuomiopiirissä sovinnon osapuolella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos kenelläkään osapuolella ei olisi kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa Suomessa, toimivaltainen tuomioistuin olisi Helsingin käräjäoikeus.

22 §. Asiakirjajulkisuus. Tuomioistuimelle tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevassa menettelyssä annettavien asiakirjojen ja sovintosopimuksen julkisuudesta olisi säännöksen mukaan soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa säädetään.

Säännöksestä seuraisi, että tuomioistuimelle diaariin liitettäväksi annettu asiakirja yleensä olisi julkinen. Tuomioistuimen ulko-

puolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisessa täytäntöönpanokelpoiseksi julkisia olisivat lähtökohtaisesti hakemus ja sen liitteet sekä vahvistamista koskeva päätös.

23 §. Este sovinnon vahvistamiselle. Pykälässä säädettäisiin sovinnon vahvistamisen esteistä. Sovintoa ei saisi vahvistaa, jos se on lain vastainen, selvästi kohtuuton tai jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Tämä virke vastaa oikeudenkäymiskaaren 20 luvun 3 §:n 1 momentin toista virkettä. Koska tuomioistuinsovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisessa sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren 20 luvun säännöksiä, vahvistamista estävä säännös olisi tuomioistuinsovittelussa ja tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon osalta sisällöltään sama.

Jos kysymys on toisessa jäsenvaltiossa tehdystä sovinnosta, sovinnon lainvastaisuutta tai kohtuuttomuutta olisi ensisijaisesti arvioitava sovintosopimukseen sovellettavan lain mukaan. Sopimukseen sovellettava laki määräytyisi kansainvälistä yksityisoikeutta koskevien säännösten perusteella.

Jos tuomioistuimen on sovellettava vieraan valtion lakia eikä se tunne sen sisältöä, tuomioistuimen on oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan kehotettava asianosaista esittämään siitä näyttöä. Säännös tulisi sovellettavaksi myös vahvistamishakemuksiin. Tuomioistuimessa tehtyä sovintoa pidetään yleensä lainvastaisena vain, jos se velvoittaa laissa nimenomaisesti kiellettyyn toimintaan tai käskää pidättymään jostain laissa velvoitetusta toiminnasta. Toisin kuin lainkäytössä, sovinnon ei siis tarvitse perustua lakiin. Sen sijaan sovintosopimuksen vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi edellyttää kaikkien sopimuspuolten nimenomaista hyväksyntää. Nämä seikat huomioon ottaen tuomioistuin voisi käytännössä sopimukseen sovellettavan lain yksityiskohtia erikseen selvittämättä vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi sellaisen toisessa jäsenvaltiossa tehdyn sovintosopimuksen, joka ei sisältönsä puolesta vaikuta poikkeuksellisesti. Myös se, onko sovittelu toteutettu tuomioistuimessa, muun viranomaisen johdolla tai tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä, olisi aiheellista ottaa huomioon harkittaessa mahdollisia esteitä sovinnon vahvistamiseksi.

Sovinnon vahvistaminen edellyttäisi myös, että sen sisältö on pantavissa täytäntöön siten kuin ulosottokaassa säädetään. Se, että sovintosopimus ei kokonaisuudessaan kuuluisi lain soveltamisalaan tai että se vain osittain olisi pantavissa pakkokeinoin täytäntöön, ei estäisi sen vahvistamista siltä osin kuin se on mahdollista. Esimerkiksi rikosasioiden sovittelussa käsitellään sekä rikoksen uhrille aiheutuneita henkisiä haittoja että rikosperusteista vahingonkorvausvaatimusta. Kuten edellä on todettu, vahingonkorvausta koskeva vaatimus on riita-asia. Rikosasian sovittelussa tehty sopimus, jonka mukaan toinen osapuolista luopuu rangaistusvaatimuksestaan ja toinen esittää anteeksipyyntönsä ja sitoutuu korvaamaan teosta aiheutuneen vahingon, olisi ehdotettujen säännösten mukaan vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi siltä osin kuin sovintosopimus koskee vahingonkorvausta.

24 §. Muutoksenhaku. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevaan päätökseen. Päätökseen saisi hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta asianomaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään.

Sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevaan päätökseen voisivat hakea muutosta sekä hakemuksen tehnyt hakija että muut sovinnon osapuolet.

Muutosta voisi hakea päätökseen, jolla sovinto on jätetty vahvistamatta sekä eräissä tilanteissa myös päätökseen, jolla sovinto on vahvistettu hakemuksen mukaisesti.

Jos käräjäoikeus on jättänyt sovinnon vahvistamatta, muutoksenhakija voisi vaatia, että hovioikeus vahvistaa sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi hakemuksen mukaisesti.

Jos sovinto taas on vahvistettu siten kuin hakemuksessa on esitetty, muutoksenhakuperuste voisi esimerkiksi olla, että täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistettu sovinto ei koske riita-asiaa. Esimerkiksi sovintosopimukseen kirjattu sitoumus siitä, että sopimuksen osapuoli peruuttaa rikosilmoituksensa, jos toinen osapuoli korvaa rikosilmoituksessa tarkoitusta teosta aiheutuneen vahingon, ei ole ehdotetun lain nojalla vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi. Tällaisessa tilanteessa

sovinto tulisi vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi vain siltä osin kun se koskee riita-asiaa. Muutoksenhakija voisi siis vaatia, että hovioikeus muuttaisi tai täsmentäisi vahvistamispäätöstä koskemaan vain vahingonkorvausta.

Muutoksenhakuperuste voisi myös olla se, että sovinnon vahvistamiselle on ollut lakiehdotuksen 23 §:n mukainen este. Tällöin muutoksenhakija vaatisi hovioikeutta muuttamaan käräjäoikeuden päätöstä siten, että sovinto jätetään vahvistamatta.

Tavanomaisten muutoksenhakukeinojen lisäksi olisivat myös ylimääräiset muutoksenhakukeinot osapuolten käytettävissä.

25 §. Tuomioistuinsovittelu muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovittelua vastaavassa menettelyssä toisessa Euroopan jäsenvaltiossa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi. Säännöksen mukaan lain 3 luku tulisi soveltuvin osin sovellettavaksi silloin, kun vahvistetaan täytäntöönpanokelpoiseksi toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tuomioistuinsovittelua vastaavassa menettelyssä tehty sovinto. Tuomioistuinsovittelussa tehtyä sovintoa ei siten rinnastettaisi Suomessa tuomioistuinsovittelussa tehtyyn sovintoon vaan tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyyn sovintoon.

Kuten lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentissa säädettäisiin, lakia sovellettaisiin muissa jäsenvaltioissa tehtyjen sovintojen osalta vain sovitteludirektiivissä tarkoitettuihin sovintoihin. Sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevia säännöksiä sovellettaisiin siten vain sellaisiin muussa jäsenvaltiossa tehtyihin sovintoihin, jotka koskevat rajat ylittävää riitaa. Lain säännöksiä ei myöskään sovellettaisi Tanskassa tehtyihin sovintoihin. Tämä koskee sekä tuomioistuinsovittelussa että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyjä sovintoja.

26 §. Asian käsittely. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevan asian käsittelystä. Säännöksen mukaan hakemuksen käsittelyyn sovellettaisiin oikeudenkäymiskaaren hakemusasioihin sovellettavia säännöksiä siltä osin kuin sovittelulaissa ei erikseen toisin säädetä.

Ehdotetun lain 3 luku sisältäisi vain eräitä hakemusasioiden käsittelyä koskevasta menettelystä poikkeavia säännöksiä. Esimerkiksi asiaan osallisten kuuleminen tai päätöksen antaminen tapahtuisi oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännösten mukaan.

4 luku Yhteiset säännökset

27 §. Sovittelun kustannukset. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin tuomioistuinsovitte-
lun kustannuksista. Säännöksen mukaan sovittelun osapuoli vastaisi tuomioistuinsovitte-
lusta hänelle aiheutuneista kustannuksista itse. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 14 §:n 1 momenttia.

Osapuoli ei voisi *2 momentin* mukaan sovitteltavana ollutta asiaa koskevassa oikeudenkäynnissä vaatia vastapuolelta korvausta hänelle tuomioistuinsovitte-
lusta tai tuomioistuimen ulkopuolisesta sovittelusta aiheutuneista kuluista. Tuomioistuinsovitte-
lun osalta säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 14 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen mukaan säännökseen kuitenkin lisättäisiin, ettei myöskään tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa aiheutuneita kuluja saisi vaatia korvattaviksi asiaa koskevassa myöhemmässä oikeudenkäynnissä.

Säännöksestä seuraisi, että tilanteessa, jossa osapuolet eivät tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa ole päässeet sovintoon, osapuoli ei saisi sovitteltavana ollutta riita-
asiaa koskevassa myöhemmässä oikeudenkäynnissä vaatia sovittelusta hänelle aiheutuneita kuluja korvattaviksi. Tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu ei näin ollen olisi rinnastettavissa sellaiseen sovintoneuvotteluun, josta aiheutuneet kulut ovat oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n mukaan oikeudenkäynnin valmistelukuluina korvattavia oikeudenkäyntikuluja.

Säännös selvittäisi oikeustilaa. Myös tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa pääsääntö siis olisi, että riidan osapuolet kantavat omat kulunsa. Säännös ei kuitenkaan estäisi sovittelun osapuolia tekemästä kuluvas-
tuuta koskevaa erillistä sopimusta.

28 §. Maksut. Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinmaksuista. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 17 §:ää siten muutettuna, että säännöksessä säädettäisiin myös sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista

tarkoittavan hakemuksen käsittelemisestä perittävistä maksuista.

Asian sovittelemista tai sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista tarkoittavan hakemuksen tai pyynnön käsittelemisestä perittävistä maksuista säädettäisiin tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993) ja sen nojalla annetussa asetuksessa.

29 §. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset. Pykälän *1 momentissa* olisi säännös lain voimaantuloajankohdasta. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan viimeistään 21 päivänä touko-
kuuta 2011.

Pykälän *2 momentin* nojalla kumotaan riita-
asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa annettu laki. Kumottavan lain säännökset siirrettäisiin pitkälti muuttumattomina uuteen lakiin.

Pykälän *3 momentissa* olisi siirtymäsäännökset, jotka koskisivat ennen lain voimaantuloa vireille tulleita tuomioistuinsovitte-
lujia. Niihin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Momentissa todettaisiin myös, että lain säännöksiä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sovintoihin. Lain sovellettavaksi tuleminen ei edellyttäisi, että sopimus tai päätös tuomioistuimen ulkopuolisen sovittelun aloittamisesta olisi tehty lain voimaantulon jälkeen.

1.2 Oikeudenkäymiskaari

17 luku Todistelusta

23 §. Pykälän *1 momenttiin* esitetään otettavaksi uusi *5 kohta*. Sen mukaan riita-
asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa tarkoitettu sovittelija tai sovittelijan avustaja ei saisi todistaa riita-asiassa siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovitteltavasta asiasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt vaadi, että häntä siitä kuulustellaan tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen.

Säännöstä sovellettaisiin vain tuomioistuinsovittelussa sovittelijana olleeseen sovittelijaan sekä sovittelijaan, joka on toiminut sovittelijana sellaisessa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa, jossa tehty sovinto voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi siten kuin edellä tarkoitettu laissa säädetäisiin.

Säännös tulisi sovellettavaksi vain riita-asian oikeudenkäynnissä. Sitä ei sovellettaisi rikosasioissa. Sovittelijaa voitaisiin kuulla myös riita-asian oikeudenkäynnissä, jos sovittelun osapuolet siihen suostuvat. Häntä voitaisiin myös kuulla, jos kuuleminen on tarpeen esimerkiksi lasten edun suojaamisen varmistamiseksi tai henkilöiden ruumiillisen tai henkisen koskemattomuuden loukkaamisen estämiseksi tai muista vastaavista syistä.

Pykälän 4 momenttiin esitetään lisättäväksi viittaus 1 momentin uuteen 5 kohtaan. Säännöksen mukaan todistamiskieltoa koskevaa säännöstä olisi noudatettava, vaikka 1 momentissa tarkoitettu todistaja ei enää ole siinä asemassa, jossa hän oli saadessaan tiedon todistettavasta seikasta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti muiden lakien kanssa. Lakia sovellettaisiin lain voimaantulon jälkeen viereille tulleissa oikeudenkäynneissä.

1.3 Laki velan vanhentumisesta

11 §. Oikeudelliset katkaisutoimet. Pykälää esitetään muutettavaksi siten, että riita-asian käsitteleminen riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa tarkoitettu sovittelussa säädetään oikeudelliseksi katkaisutoimeksi.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan velan vanhentuminen keskeytyisi pykälän 2 momentissa tarkoitulla tavalla, jos kysymyksessä oleva saatava otetaan käsiteltäväksi tuomioistuinsovittelussa tai sellaisessa sovittelumenettelyssä, jossa tehty sovinto voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi nyt säädettäväksi ehdotetun lain mukaisesti.

Säännöksen mukaan kanteen nostamiselle asetetun määräajan katkaisemiseksi riittävää ei esimerkiksi olisi, että riidan osapuoli olisi toimittanut tuomioistuinsovittelua koskevan

hakemuksen käräjäoikeudelle. Vanhentuminen keskeytyisi 11 §:ssä säädetyllä tavalla vasta silloin, kun tuomioistuin on ehdotetun lain 4 §:n 4 momentin perusteella tehnyt päätöksen, että sovittelu aloitetaan. Kielteinen päätös ei keskeyttäisi kannemääräajan kuluamista.

Vastaavasti, jos kysymys olisi tuomioistuimen ulkopuolisesta sovittelusta, vasta osapuolten ja sovittelijan välinen sopimus sovittelun aloittamisesta keskeyttäisi saatavan vanhentumisen.

Vanhentumisen keskeytymisajankohta määräytyisi 2 momentin mukaan. Vanhentuminen keskeytyisi silloin, kun päätös tai sopimus sovittelun aloittamisesta tehtäisiin. Vanhentuminen katsottaisiin katkenneeksi sinä päivänä, jona asian käsittely sovittelussa on päättynyt.

Tuomioistuinsovittelun päättymisestä säädettäisiin tuomioistuinsovittelua koskevan lain 9 §:ssä. Asian käsittely tuomioistuinsovittelussa katsottaisiin päättyneen silloin, kun sovinto vahvistetaan, osapuolet ilmoittavat, että ovat sopineet asiansa, osapuoli ilmoittaa, ettei halua asiaa enää soviteltavan tai sovittelijaa tekee päätöksen siitä, ettei sovittelun jatkaminen ole enää perusteltua.

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa sovittelu päättyisi joko sovinnon tekemiseen tai siihen, ettei asian käsittelyä sovittelussa enää jatketa.

Sovittelu perustuu vapaaehtoisuuteen. Jos molemmat tai jompikumpi osapuolista ei enää tahdo jatkaa riidan sovittelua, sovittelu päättyisi siihen. Sovittelun päättymisestä ei tarvitsisi erikseen sopia. Vanhentuminen katsottaisiin katkenneeksi sinä päivänä, jolloin asiaa viimeisen kerran käsiteltiin sovittelutaapaamisessa tai vastaavassa virtuaalitapahtumassa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti muiden lakien kanssa. Lakia sovellettaisiin myös velkaan, jonka peruste on syntynyt ennen lain voimaantuloa.

2 Tarkemmat säännökset

Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen muut-

tamisesta. Asetukseen otettaisiin säännökset sekä tuomioistuinsovitteluasiassa että tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamista täytäntöönpanokelpoiseksi koskevassa asiassa perittävistä hakemusmaksuista.

3 Voimaantulo

Jäsenvaltioiden on sovellettava direktiivin täytäntöön panemiseksi annettuja säännöksiä viimeistään 21 päivänä toukokuuta 2011. Tämän vuoksi lait ehdotetaan tulemaan voimaan sanottuna ajankohtana.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Lailla turva-

taan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet.

Esityksessä ehdotetaan vähäisiä muutoksia voimassa olevaan tuomioistuinsovittelua koskevaan lakiin. Esityksessä esitetään, että sovittelun osapuolet voisivat nykyistä enemmän vaikuttaa siihen, toimitetaanko tuomioistuinsovittelu yleisön läsnä ollessa vai ei. Ehdotusta ja sen suhdetta perustuslakiin on selostettu edellä esityksen yleisperustelujen 3.2 jakson tuomioistuinsovittelua koskevassa osiossa. Ehdotettu muutos vastaa perustuslain vaatimuksia.

Ehdotuksissa on myös muilta osin otettu huomioon perustuslain oikeusturvatakeita koskevat vaatimukset. Lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan riita-asioiden ja riitaisten hakemusasioiden sovitteluun yleisessä tuomioistuimessa (*tuomioistuinsovittelu*).

Laissa säädetään lisäksi tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi.

Lain säännöksiä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi sovelletaan myös muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tai tämän lain 2 luvun menettelyyn rinnastuvassa tuomioistuinsovittelussa tehtyyn sovintoon. Lain säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta Tanskassa tehtyyn sovintoon tai sovintoon, joka ei koske tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2008/52/EY määritellyä rajat ylittävää riitaa.

2 §

Suhde muihin säännöksiin

Jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia säännöksiä sovittelusta tai sovitteluun liittyvästä seikasta, noudatetaan niitä tämän lain sijasta.

2 luku

Tuomioistuinsovittelu

3 §

Tuomioistuinsovittelun tavoite ja edellytykset

Tuomioistuinsovittelulla pyritään asian sovinnolliseen ratkaisuun.

Tuomioistuinsovittelun edellytyksenä on, että asia soveltuu soviteltavaksi ja sovittelu on tarkoituksenmukaista osapuolten vaatimuksiin nähden.

4 §

Tuomioistuinsovittelun aloittaminen

Asia, joka ei ole tuomioistuimessa oikeudenkäyntiasiana käsiteltävänä, voidaan ottaa soviteltavaksi riidan osapuolen tai osapuolten hakemuksesta. Hakemus on tehtävä kirjallisesti ja siinä on selostettava, mitä riita koskee ja miten osapuolten näkemykset eroavat toisistaan. Lisäksi tulee ilmoittaa perusteet, joilla asia soveltuisi soviteltavaksi. Hakemuksessa on ilmoitettava osapuolet ja heidän yhteystietonsa noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään haastehakemuksesta. Hakemuksessa voidaan myös pyytää tuomioistuimen tietyn tuomarin määräämistä sovittelijaksi.

Asia, joka on tuomioistuimessa oikeudenkäyntiasiana käsiteltävänä, voidaan osoittaa soviteltavaksi asianosaisten tai asianosaisten pyynnöstä. Pyyntö on vapaamuotoinen, ja se on tehtävä ennen kuin asian valmistelu on todettu päättyneeksi.

Sovittelun aloittaminen edellyttää kaikkien osapuolten suostumusta. Sovittelua koskeva pyyntö tai sellainen hakemus, jota eivät ole tehneet osapuolet yhdessä, on soveltuvalla tavalla annettava tiedoksi muille osapuolille ja heille on varattava tilaisuus tulla kuulluiksi pyynnön tai hakemuksen johdosta. Kuuleminen voi tapahtua suullisesti tai kirjallisesti.

Tuomioistuin päättää sovittelun aloittamisesta.

5 §

Sovittelija ja sovittelijan avustaja

Asiaa sovittelemaan määrätään sovittelija. Sovittelijana toimii asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomari.

Sovittelun kohteena olevassa asiassa tarvittavan asiantuntemuksen turvaamiseksi tai sovittelun edistämiseksi muuten sovittelija voi osapuolten suostumuksella käyttää avustajaa. Sovittelija nimeää avustajan saatuaan valinnalle osapuolten hyväksymisen. Avustajan palkkion ja korvauksen hänen kuluistaan suorittavat osapuolet.

6 §

Tuomioistuinsovittelun toteutus

Sovittelu on toteutettava joutuisasti sekä tasapuolisuutta ja puolueettomuutta noudattaen.

Sovittelijan tulee kuulla osapuolia ja neuvotella heidän kanssaan. Osapuolten suostumuksella voidaan kuulla muitakin henkilöitä ja esittää muuta selvitystä.

Sovittelija voi neuvotella osapuolen kanssa muiden osapuolten läsnä olematta, jos osapuolet tähän suostuvat.

Menettelyn muusta järjestämisestä sovittelija päättää osapuolten kanssa neuvoteltuaan.

7 §

Sovinnon aikaansaaminen

Sovittelijan tulee auttaa osapuolia heidän pyrkimyksessään päästä yhteisymmärrykseen ja sovinnolliseen ratkaisuun.

Osapuolten pyynnöstä tai suostumuksella sovittelija voi tehdä ehdotuksen asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi. Ehdotus voidaan perustaa siihen, minkä sovittelija osapuolten sovittelussa esiin tuomien seikkojen perusteella harkitsee tarkoituksenmukaiseksi.

8 §

Sovinnon vahvistaminen

Tuomioistuinsovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisen ja sovintoon sovelletaan vastaavasti, mitä laissa säädetään sovinnosta oikeudenkäynnissä. Sovittelussa vahvistettava sovinto voi kuitenkin koskea myös muuta kuin osapuolten alkuperäisiä vaatimuksia.

9 §

Tuomioistuinsovittelun päätyminen

Tuomioistuinsovittelu päättyy, kun:

1) asiassa vahvistetaan sovinto tai osapuolet ilmoittavat sovittelijalle muuten sopineensa asian;

2) osapuoli ilmoittaa sovittelijalle, että ei halua asiaa enää soviteltavan; tai

3) sovittelija päättää osapuolia kuultuaan, että sovittelun jatkaminen ei ole enää perusteltua.

Sovittelun päättymisestä 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaisesti sovittelijan on ilmoitettava osapuolille.

Sovittelun päättyessä tuomioistuimessa myös oikeudenkäyntiasiana käsiteltävänä olevassa asiassa 1 momentin 2 tai 3 kohdan mukaisesti asian käsittelyä jatketaan riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä.

10 §

Lapsen asemaa ja oikeutta koskevat asiat

Lapsen asemaa ja oikeutta koskevista asioista voidaan tuomioistuimessa sovitella niitä, jotka koskevat lapsen elatusta tai lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta. Tuomioistuinsovittelu on toteutettava siten, että lapsen etu turvataan. Harkitessaan, voidaanko sovinto vahvistaa, tuomioistuimen on otettava huomioon lapsen huollosta ja tapaamisoikeudes-

ta annetun lain (361/1983) sekä lapsen elätksestä annetun lain (704/1975) säännökset.

Sovinto, joka vahvistetaan 1 momentin mukaisesti sovittelussa asiassa, rinnastetaan tuomioistuimen päätökseen tai tuomioon näissä asioissa.

11 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Asiaa sovitteluun toimivaltainen on se tuomioistuin, joka on toimivaltainen käsittelemään asian oikeudenkäynnissä.

Tuomioistuin on päätösvaltainen tuomioistuinsovittelun aloittamista ja sovittelua koskevassa asiassa siinä kokoonpanossa, jossa tuomioistuin päättää asian valmisteluun liittyvistä toimista.

12 §

Tuomioistuinsovittelun julkisuus

Sovittelun, siinä käsiteltävien asiakirjojen ja sovinnon julkisuuteen sovelletaan soveltuvien osin, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007) säädetään. Yleisö ei kuitenkaan saa olla läsnä 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua tilaisuudessa, jossa sovittelija neuvottelee vain toisen osapuolen kanssa. Lisäksi osapuolten pyynnöstä sovittelu voidaan toimittaa yleisön läsnä olematta, jos luottamus sovittelun asianmukaisuuteen tai muu painava syy ei edellytä asian julkista käsittelyä.

13 §

Salassapitovelvollisuus

Sovittelija tai sovittelijan avustaja ei saa ilmaista mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovittelusta asiasta, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan tietojen ilmaisemiseen tai laissa muuta säädetä.

14 §

Sovittelijan esteellisyys

Sovittelijan ja hänen avustajansa esteellisyteen sovelletaan, mitä tuomarin esteellisyydestä säädetään.

Sovittelija ei saa käsitellä tuomarina oikeudenkäynnissä asiaa, jossa hän on toiminut sovittelijana.

15 §

Osapuolten edustaminen

Osapuolten edustamiseen tuomioistuinsovittelussa sovelletaan, mitä laissa säädetään asianosaisen puhevallan käyttämisestä oikeudenkäynnissä.

Osapuolen oikeuteen käyttää tuomioistuinsovittelussa avustajaa ja asiamiestä sekä avustajan ja asiamiehen kelpoisuuteen sovelletaan, mitä laissa säädetään oikeudenkäyntiavustajasta ja -asiamiehestä riita-asiassa. Sovittelun edistämiseksi sovittelija voi osapuolen esittämästä perustellusta syystä kuitenkin hyväksyä tämän avustajaksi tai asiamieheksi muunkin kuin oikeudenkäymiskäärin 15 luvun 2 §:ssä tarkoitetun tutkinnon suorittaneen henkilön, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

16 §

Vetoamiskielto

Osapuoli ei saa soviteltavana olleen asian myöhemmässä tuomioistuin käsittelyssä ilman vastapuolen suostumusta vedota siihen, mitä tämä on sovintoon pääsemiseksi tuomioistuinsovittelussa esittänyt.

17 §

Muutoksenhakukielto

Päätökseen, jolla tuomioistuinsovittelu aloitetaan, tuomioistuinsovittelua koskeva pyyntö hylätään tai tuomioistuinsovittelu todetaan päättyneeksi, ei saa hakea muutosta.

3 luku

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi

18 §

Tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelu

Tässä laissa tuomioistuimen ulkopuolisella sovittelulla tarkoitetaan sopimuksen, sääntöjen tai muun vastaavan järjestelyn perusteella toimitettua jäseneltyä menettelyä, jossa riita-asian osapuolet pyrkivät itse vapaaehtoisesti ratkaisemaan riitansa sovinnollisesti sovittelijan avustuksella.

Lain säännöksiä ei sovelleta menettelyyn, jonka tarkoituksena on, että sovittelija tekee asiantuntijana päätöksiä tai ratkaisusuosituksia riippumatta siitä, ovatko sanotut päätökset tai suositukset osapuolia sitovia.

Edellä 1 momentissa tarkoitetaan:

- 1) *riita-asialla* sellaista siviili- tai kauppaoikeudellista asiaa, jossa sovinto on sallittu;
- 2) *sovittelijalla* sovitteluun koulutettua henkilöä, joka hoitaa sovittelutehtäviä joko yksityisesti tai sovittelupalveluja tarjoavan organisaation palveluksessa;
- 3) *sovinnolla* tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyä kirjallista sopimusta, jonka riita-asian osapuolet ovat allekirjoittaneet ja jonka sovittelija on allekirjoituksellaan vahvistanut.

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehtyä sopimusta lapsen huoltoa, tapamisoikeutta tai elatusta koskevassa asiassa ei voida vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi tässä luvussa säädettyssä menettelyssä.

19 §

Sovinnon sisältö

Sovinnosta, jota haetaan vahvistettavaksi täytäntöönpanokelpoiseksi, on käytävä ilmi:

- 1) sovinnon osapuolet;
- 2) sovinnon kohteena oleva asia;
- 3) sovinnon sisältö;
- 4) sovittelija.

20 §

Sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi

Käräjäoikeus voi vahvistaa tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon tai sen osan täytäntöönpanokelpoiseksi. Asia pannaan vireille käräjäoikeuden kansliaan toimitettavalla kirjallisella hakemuksella.

Hakemuksen voivat tehdä sovinnon osapuolet yhdessä taikka yksi tai useampi osapuoli muiden osapuolten nimenomaisella suostumuksella.

Hakemuksessa on ilmoitettava hakijan pyyntö sovinnon vahvistamiseksi sekä millä perusteella tuomioistuin on toimivaltainen, jos toimivalta ei muutoin ilmene hakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista. Hakemuksessa on lisäksi soveltuvin osin ilmoitettava oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot.

Hakemukseen on liitettävä:

- 1) sovintosopimus;
- 2) tarvittaessa oikeaksi todistettu käännös sovintosopimuksesta suomeksi tai ruotsiksi, jollei tuomioistuin myönnä tästä poikkeusta;
- 3) tarvittaessa muiden sovinnon osapuolten kirjallinen suostumus sovinnon vahvistamiseen;
- 4) jäljennös sovittelua koskevasta kirjallisesta sopimuksesta tai muu vastaava selvitys, josta ilmenee sovittelumenettelyn olleen 18 §:n 1 momentin mukainen.

21 §

Toimivaltainen tuomioistuin

Tässä luvussa tarkoitettu sovinto voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sovinnon osapuolella on kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos kenelläkään osapuolella ei ole kotipaikkaa tai vakituista asuinpaikkaa Suomessa, toimivaltainen tuomioistuin on Helsingin käräjäoikeus.

22 §

Asiakirjajulkisuus

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevassa menettelyssä annettavien asiakirjojen ja sovintosopimuksen julkisuuteen sovelletaan soveltuvien osin, mitä oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa säädetään.

23 §

Este sovinnon vahvistamiselle

Sovintoa ei saa vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi, jos se on lain vastainen tai selvästi kohtuuton taikka jos se loukkaa sivullisen oikeutta. Sovintoa ei myöskään saa vahvistaa, ellei sitä voida panna täytäntöön siten kuin ulosottokaarissa (705/2007) säädetään.

24 §

Muutoksenhaku

Tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin muutoksenhaku asianomaisen tuomioistuimen tuomioon säädetään.

25 §

Tuomioistuinsovittelu muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa

Säännöksiä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi sovelletaan soveltuvien osin myös toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tämän lain 2 luvun menette-

lyyn rinnastuvassa tuomioistuinsovittelussa tehtyyn sovintoon.

26 §

Asian käsittely

Sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista koskevan asian käsittelyyn sovelletaan muutoin mitä hakemusasioiden käsittelystä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

4 luku

Yhteiset säännökset

27 §

Sovittelun kustannukset

Osapuoli vastaa tuomioistuinsovittelusta hänelle aiheutuneista kustannuksista itse.

Osapuoli ei voi soviteltavana ollutta asiaa koskevassa oikeudenkäynnissä vaatia vastapuolelta korvausta hänelle tuomioistuinsovittelusta tai tuomioistuimen ulkopuolisesta sovittelusta aiheutuneista kuluista.

28 §

Maksut

Asian sovittlemista tai sovinnon täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamista tämän lain mukaisesti tarkoittavan hakemuksen tai pyynnön käsittelemisestä perittävistä maksuista säädetään tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (701/1993).

29 §

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Tällä lailla kumotaan riita-asioiden sovittelusta yleisissä tuomioistuimissa annettu laki (663/2005).

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleisiin tuomioistuinsovitteluihin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Säännöksiä tuomioistuimen ulkopuolisessa sovittelussa tehdyn sovinnon vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi sovelletaan lain voimaantulon jälkeen tehtyihin sovintoihin.

2.

Laki**oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohta ja 4 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 571/1948, sekä
lisätään 17 luvun 23 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 571/1948, uusi 5 kohta seuraavasti:

17 luku

Todistelusta

23 §

Todistaa ei saa:

4) asiamies tai oikeudenkäyntiavustaja siitä, mitä päämies on hänelle asian ajamista varten uskonut, ellei päämies todistamiseen suostu;

5) riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (/) tarkoitettu sovittelija tai sovittelijan avustaja riita-asiassa siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovittel-

tavasta asiasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt vaadi, että häntä siitä kuulustellaan, tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, todistamiseen suostu.

Mitä 1 momentin 1, 3, 4 ja 5 kohdassa on sanottu, noudatetaan, vaikkei todistaja enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tulleissa oikeudenkäynneissä.

3.

Laki**velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 11 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 momentti osaksi laissa 428/2010, seuraavasti:

11 §

Oikeudelliset katkaisutoimet

Velan vanhentuminen katkeaa niin kuin 2 momentissa säädetään, jos:

1) velkoja panee vireille saatavaa koskevan kanteen velallista vastaan tai esittää saatavaa koskevan vaatimuksen tuomioistuimessa, kulluttajariitalautakunnassa tai laissa säädettyssä muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus, taikka toimielimessä, joka on merkitty Euroopan komission pitämään tietokantaan kulluttajariitoja ratkaisevista elimistä;

2) velkoja ilmoittaa saatavan velallista koskevan julkisen haasteen johdosta taikka velallisen konkurssissa tai muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä tai kun velka muutoin otetaan huomioon menettelyn yhteydessä;

3) velkoja panee vireille ulosottoasian tai jos velka muutoin otetaan huomioon ulosottomenettelyssä; tai

4) saatava otetaan käsiteltäväksi tuomioistuinsovittelussa tai sellaisessa sovittelume-

nettelyssä, jossa tehty sovinto voidaan vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi siten kuin riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (/) säädetään.

Kun 1 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitettu asia tulee vireille, kun tehdään päätös 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn aloittamisesta tai kyseistä velkaa koskevasta väliaikaisesta kiellosta taikka kun tehdään päätös tai sopimus 4 kohdassa tarkoitetun sovittelun aloittamisesta, vanhentuminen keskeytyy menettelyn ajaksi. Vanhentuminen katsotaan katkenneeksi sinä päivänä, jona lainvoimaiseksi tullut tuomio on annettu tai asian käsittely on muutoin päättynyt.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös velkaan, jonka peruste on syntynyt ennen tämän lain voimaantuloa.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Ministeri *Astrid Thors*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

2.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 4/1734 17 luvun 23 §:n 1 momentin 4 kohta ja 4 momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 571/1948, sekä
lisätään 17 luvun 23 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 571/1948, uusi 5 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 luku

17 luku

Todistelusta

Todistelusta

23 §

23 §

Todistaa ei saa:

Todistaa ei saa:

4) asiamies tai oikeudenkäyntiavustaja siitä, mitä päämies on hänelle asian ajamista varten uskonut, ellei päämies todistamiseen suostu.

4) asiamies tai oikeudenkäyntiavustaja siitä, mitä päämies on hänelle asian ajamista varten uskonut, ellei päämies todistamiseen suostu;

5) riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (/) tarkoitettu sovittelija tai sovittelijan avustaja riita-asiassa siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää sovittelavasta asiasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt vaadi, että häntä siitä kuulustellaan, tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, todistamiseen suostu.

Mitä 1 momentin 1, 3 ja 4 kohdassa on sanottu, noudatettakoon, vaikkei todistaja enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

Mitä 1 momentin 1, 3, 4 ja 5 kohdassa on sanottu, *noudatetaan*, vaikkei todistaja enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Tätä lakia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen vireille tulleissa oikeudenkäynneissä.

3.

Laki**velan vanhentumisesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 11 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisena
 kuin niistä on 1 momentti osaksi laissa 428/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Oikeudelliset katkaisutoimet

Oikeudelliset katkaisutoimet

Velan vanhentuminen katkeaa niin kuin
 2 momentissa säädetään, jos:

1) velkoja panee vireille saatavaa koskevan
 kanteen velallista vastaan tai esittää saatavaa
 koskevan vaatimuksen tuomioistuimessa, ku-
 luttajariitalautakunnassa tai laissa säädettyssä
 muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa
 voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus,
 taikka toimieliimessä, joka on merkitty Eu-
 roopan komission pitämään tietokantaan ku-
 luttajariitoja ratkaisevista elimistä;

2) velkoja ilmoittaa saatavan velallista kos-
 kevan julkisen haasteen johdosta taikka velal-
 lisen konkurssissa tai muussa maksukyvyttö-
 myysmenettelyssä tai kun velka muutoin ote-
 taan huomioon menettelyn yhteydessä; *tai*

3) velkoja panee vireille ulosottoasian tai
 jos velka muutoin otetaan huomioon ulosot-
 tomenettelyssä.

Kun 1 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitet-
 tu asia tulee vireille *taikka* kun tehdään päätös
 2 kohdassa tarkoitettun menettelyn aloittami-
 sesta tai kyseistä velkaa koskevasta väliaikai-
 sesta kiellosta, vanhentuminen keskeytyy
 menettelyn ajaksi. Vanhentuminen katsotaan
 katkenneeksi sinä päivänä, jona lainvoimai-
 seksi tullut tuomio on annettu tai asian käsit-

Velan vanhentuminen katkeaa niin kuin
 2 momentissa säädetään, jos:

1) velkoja panee vireille saatavaa koskevan
 kanteen velallista vastaan tai esittää saatavaa
 koskevan vaatimuksen tuomioistuimessa, ku-
 luttajariitalautakunnassa tai laissa säädettyssä
 muussa toimielimessä tai menettelyssä, jossa
 voidaan antaa ratkaisu tai ratkaisusuositus,
 taikka toimieliimessä, joka on merkitty Eu-
 roopan komission pitämään tietokantaan ku-
 luttajariitoja ratkaisevista elimistä;

2) velkoja ilmoittaa saatavan velallista kos-
 kevan julkisen haasteen johdosta taikka vel-
 lallisen konkurssissa tai muussa maksukyvyt-
 tömyysmenettelyssä tai kun velka muutoin
 otetaan huomioon menettelyn yhteydessä;

3) velkoja panee vireille ulosottoasian tai
 jos velka muutoin otetaan huomioon ulosot-
 tomenettelyssä; *tai*

4) *saatava otetaan käsiteltäväksi tuomiois-
 tuinsovittelussa tai sellaisessa sovittelume-
 nettelyssä, jossa tehty sovinto voidaan vah-
 vistaa täytäntöönpanokelpoiseksi siten kuin
 riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvis-
 tamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetus-
 sa laissa (/) säädetään.*

Kun 1 momentin 1 tai 3 kohdassa tarkoitet-
 tu asia tulee vireille, kun tehdään päätös
 2 kohdassa tarkoitettun menettelyn aloittami-
 sesta tai kyseistä velkaa koskevasta väliaikai-
 sesta kiellosta *taikka kun tehdään päätös tai
 sopimus 4 kohdassa tarkoitettun sovittelun
 aloittamisesta*, vanhentuminen keskeytyy
 menettelyn ajaksi. Vanhentuminen katsotaan

Voimassa oleva laki

tely on muutoin päättynyt.

katkenneeksi sinä päivänä, jona lainvoimaiseksi tullut tuomio on annettu tai asian käsittely on muutoin päättynyt.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*

*Tätä lakia sovelletaan myös velkaan, jonka
peruste on syntynyt ennen tämän lain voi-
maantuloa.*

Liite
Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus

tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, muutetaan tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (925/2008) 3 §:n 3 momentin 2 kohdan a ja b kohdat sekä 11 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 luku

Hakemusmaksut ja toimitusmaksut

3 §

Käräjäoikeus

Jäljempänä mainittujen hakemusasioiden käsittelystä peritään seuraavat hakemusmaksut

- 2) tuomioistuinsovittelu:
- jos sovittelua ei aloiteta 48 euroa;
 - jos sovittelu aloitetaan 111 euroa;
 - maksua ei peritä, jos sovittelua pyydetään oikeudenkäynnissä vireillä olevassa asiassa, jossa sovittelun loputtua peritään lopullisen ratkaisun vaiheen mukainen oikeudenkäyntimaksu, kuitenkin vähintään 111 euroa; vahvistettuun sovintoon päättyvässä asiassa

peritään lopullisen ratkaisun vaiheesta riippumatta 111 euroa;

5 luku

Erinäiset säännökset

11 §

Maksun perintä

Tuomioistuinsovittelussa käsiteltävästä asiasta maksu peritään sovittelun aloittamista koskevaan pyyntöön annetun ratkaisun yhteydessä.

Tämä asetus tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .